

16.

MINISTER**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**
OKÓLNİK Nr. 5

z dnia 19 stycznia 1937 roku (I Praw-1021|13|36)

O zwalnianiu od opłat w postępowaniu administracyjnym osób ubogich oraz osób, wnoszących skargi i zażalenia na działalność urzędników i urzędów.

Pan Prezes Rady Ministrów okólnikiem Nr. 71 z dnia 19 grudnia 1936 r. (Nr. 118—57/1) wyjaśnił co następuje:

Do urzędów administracji rządowej wpływa wiele próśb o pracę i zapomogi. Niektóre urzędy obciążają osoby wnoszące takie prośby kosztami związanymi z ich załatwianiem w szczególności także opłatami za doręczanie odpowiedzi. Postępowanie takie nie może mieć miejsca w stosunku do osób pozostających bez środków do życia. Osoby te powinny być zwalniane od ponoszenia wspomnianych kosztów zgodnie z obowiązującymi w tej mierze przepisami (art. 107 ust. 5 rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. Dz. U. R. P. Nr. 36, poz. 341—w postępowaniu opartym na tym rozporządzeniu).

Również nie może mieć miejsca pociąganie osób, wnoszących uzasadnione skargi i zażalenia na działalność urzędów i urzędników, do ponoszenia kosztów postępowania. Załatwianie tego rodzaju skarg i zażaleń leży przede wszystkim w interesie publicznym. Stąd koszty postępowania w szczególności również koszty doręczania pism związanych z załatwieniem nie ma ponosić wnoszący, lecz władza względnie osoby winne wykroczeń służbowych (§ 29 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 17 października 1932 r. Dz. U. R. P. Nr. 92, poz. 790).

Podając treść powyższego okólnika do wiadomości polecam stosowanie zasad w nim ustalonych.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) **W. Świętosławski.**

17.

MINISTER**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**
OKÓLNİK Nr. 15

dnia 2 marca 1937 roku Nr. II P-1356|37.

w sprawie uszkodzania linii telefonicznych i telegraficznych.

Straty powodowane przez uszkodzanie linii telefonicznych i telegraficznych skłoniły Mini-

sterstwo, iż w okólniku skierowanym do Kuratoriów Okręgów Szkolnych, Inspektoratów Szkolnych, Dyrekcji i kierownictw szkół i ogółu nauczycielstwa (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 7, poz. 125 z 1930 r.) zarządziło, by we wszystkich szkołach uświadamiano dźwiatwę i młodzież o szkołach i stratach, jakę wynikają z lekkomyślnych psot, powodujących uszkodzenia linii telegraficznych i telefonicznych.

We wspomnianym okólniku Ministerstwo poleciło 1) zorganizować specjalne pogadanki jak również wykorzystać wszystkie momenty, dające okazję do uświadomienia dźwiatwy co do znaczenia i ważności telefonu i telegrafu, 2) przestrzec dźwiatwę przed ewentualnymi skutkami prawnymi w razie wykrycia sprawców uszkodzeń, a zwłaszcza przed odpowiedzialnością materialną, którą ponoszą rodzice i opiekunowie 3) dołożyć starań, by zarządżona akcja została przeprowadżona konsekwentnie i objęła jak najszersze kręgi młodzieży.

Ponieważ podjęta akcja nie dała pożądaných wyników, w tym samym roku (1930) ponownie zaleciło Ministerstwo usilnie PP. Kuratorom (P. Wojewodzie) należyte zainteresowanie się wspomnianą akcją i wywarcie na podwładne urzędy i szkoły wpływu, by akcja ta prowadżona była celowo i wytrwale (okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 21 listopada 1930 r. Nr. II—26408/30).

W ubiegłym roku stwierdżono znowu, że liczba uszkodzeń linii telegraficznych i telefonicznych wzrosła w porównaniu do lat ubiegłych, przy czym uszkodzanie tych linii powodowała w znacznej większości wypadków młodzież w wieku szkolnym, zarzucając na linie telefoniczne sznurki obciążone kamieniami. W celu ukrócenia tego rodzaju wybryków, pociągających za sobą straty dla Skarbu Państwa a świadczących o braku odpowiedniego uświadomienia państwowego, zarządżam, aby akcja pouczenia młodzieży szkolnej o stratach powodowanych przez uszkodzanie linii telefonicznych i telegraficznych (polowych i stałych) prowadżona była nadal celowo, energicznie i wytrwale w myśl wskazówek cytowanych na wstępie.

W związku z tym podkreślam, iż właściwe i skuteczne realizowanie obowiązujących programów nauczania daje szkole możność należytego oddziaływania na młodzież w tym kierunku.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

(—) **W. Świętosławski.**

18.

MINISTER**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

dnia 2 marca 1937 roku Nr. II P-683/37.

Zbiórka na „Dar Narodowy 3-go Maja“.

Zezwalam na urządzenie w szkołach zbiórki na rzecz „Daru Narodowego 3 Maja“ w czasie od 2—10 maja 1937 r.

Zbiórkę organizują. Towarzystwo Szkoły Ludowej na terenie Kuratorium Okręgu Szkolnego Krakowskiego i Lwowskiego, Towarzystwo Czytelni Ludowych w Poznaniu na obszarze województw: poznańskiego, pomorskiego i górnośląskiej części województwa śląskiego, Polska Macierz Szkolna w Warszawie na obszarze m. st. Warszawy, oraz województw: warszawskiego, lubelskiego, łódzkiego, kieleckiego, białostockiego, wołyńskiego, poleskiego, nowogródzkiego i wileńskiego.

Zbiórka ma celu na celu uruchomienie i utrzymanie szkół powszechnych w województwach wschodnich przez organizacje oświatowe polskie.

Winna ona mieć charakter najzupełniej dobrowolny, przy czym składki młodzieży szkolnej nie mogą przekraczać norm, zastrzeżonych w okólniku Nr. 80 z dnia 22 sierpnia 1936 r. (II P-5000|36).

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

(—) **W. Świętosławski.**

19.

MINISTERSTWO**Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego**

dnia 30 stycznia 1937 roku Nr. II W-9114|36

Obrazki wyobrażające państwa i narody—rozpowszechnianie.

W handlu pojawiły się z przeznaczeniem dla młodzieży obrazki wyobrażające poszczegól-

ne państwa i narody. Są to małe owalne obrazki do oddzierania na jednym arkuszu z flagami 32 państw, trzymanymi przez przedstawicieli tych państw w strojach rzekomo narodowych—napisy niemieckie. Ponieważ obrazki te nie posiadają najmniejszej wartości artystycznej i wychowawczej, zwłaszcza że symbol Polski przedstawiony jest w sposób niewłaściwy i nieodpowiedni, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zwraca uwagę, że obrazki powyższe nie nadają się do rozpowszechniania wśród młodzieży. W razie pojawienia się tych obrazków na teren szkoły nauczycielstwo winno wykazać młodzieży zupełną ich bezwartościowość i powstrzymać od kupowania.

Dyrektor Departamentu

(—) **Dr. M. Pollak**

20.

KURATORIUM**Okręgu Szkolnego Brzeskiego**

Dnia 17 marca 1937 r. NO-4538|37.

Składki młodzieży harcerskiej.

Na podstawie wyjaśnienia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17.II-1936 r. N II P 816|37 Kuratorium komunikuje, że okólnik Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 80 z dnia 22 sierpnia 1936 r. (II P-5000|36) reguluje sprawę pobierania składek w szkole na rzecz wszystkich organizacji społecznych oraz stowarzyszeń i żadne wyjątki od przyjętych zasad i norm nie są przewidywane.

Ponieważ jednak udział młodzieży szkolnej w harcerskich jednostkach organizacyjnych powoduje wewnątrz kół wpłaty na potrzeby materialowe, związane z programowymi pracami harcerskimi, dopuszczalne jest pobieranie takich opłat, jeżeli ich wysokość będzie dostosowana do zamożności rodziców (opiekunów) młodzieży.

Naczelnik Wydziału

(—) **J. Błoński.**

K O M U N I K A T Y.**Pisma zbiorowe Józefa Piłsudskiego.**

Instytut Józefa Piłsudskiego w Warszawie przystąpił do popularnego wydania „Pism zbiorowych Józefa Piłsudskiego“. Dla umożliwienia Nauczycielstwu Okręgu Szkolnego Brzeskiego wyzyskania okazji nabycia dzieł za wyjątkowo

niską cenę 30 zł. za 10 tomów płatnych po 3 zł. miesięcznie do bieżącego numeru Dziennika Urzędowego dołączone są prospekty Instytutu względnie karty zamówieniowe. W drodze wyjątku również termin zgłaszania zamówień przedłużony został do dnia 15 kwietnia 1937 r. z tym jednak, że zamawiający wydawnictwo po 20

marca b. r. otrzyma dopiero dnia 1 maja b. r. łącznie dwa pierwsze tomy za wpłatą początkową 6 zł. (Następne tomy będą dołączane co miesiąc przy wpłacie 3 zł.)

Zamówienie skierowywać bezpośrednio do Instytutu Józefa Piłsudskiego, Warszawa Aleje Ujazdowskie Nr. 1.

Ogłaszanie przetargów publicznych w „Biuletynie Przetargowym“.

Ministerstwo W.R. i O.P. podało do wiadomości, że przy ogłaszaniu przetargów publicznych na roboty budowlane można korzystać z bezpłatnego umieszczania ogłoszeń o przetargach w tygodniku specjalnie poświęconym sprawom rynku budowlanego p. t. „Biuletyn Przetargowy“. Adres redakcji: Warszawa, ul. Widok 22.

Zamknięcie szkoły.

Kuratorium podaje do wiadomości, że z dniem 1 lutego 1937 r. zostały zamknięte Prywatne Kursy Stenografii w Brześciu n.B.

* * *

Kuratorium podaje do wiadomości, iż z dniem 1 lutego 1937 r. zostały zamknięte Kursy Doksztalające dla Księgowych Polskiego Towarzystwa Krzewienia Wiedzy Handlowej i Ekonomicznej w Białymstoku.

* * *

Kuratorium podaje do wiadomości, iż z dniem 1 lutego 1937 r. zostały zamknięte Kursy Buchalteryjne A. Gorskiej, w Brześciu n.B.

* * *

Kuratorium podaje do wiadomości, iż z dniem 1 marca 1937 r. zostały zamknięte Kursy Gospodarstwa Rodzinnego Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w Łunińcu.

Zezwolenie na otwarcie szkoły.

Kuratorium udzieliło Towarzystwu Rozwoju Ziemi Wschodnich Koło w Pińsku odwołałego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Pińsku szkoły pod nazwą: „Prywatne Koedukacyjne Gimnazjum Kupieckie Towarzystwa Rozwoju Ziemi Wschodnich w Pińsku.“

* * *

Kuratorium udzieliło Związkowi Pracy Obywatelskiej Kobiet w Łomży odwołałego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Łomży szkoły pod nazwą: „Prywatna Szkoła Krawiecko-Bielżniarska Związku Pracy Obywatelskiej Kobiet w Łomży“.

* * *

Kuratorium udzieliło Zarządowi Gminnemu w Hajnówce powiatu bielskiego odwołałego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Hajnówce szkoły pod nazwą: „Publiczna Męska Szkoła Doksztalująca Zawodowa w Hajnówce“.

* * *

Kuratorium udzieliło Zarządowi Polskiej Macierzy Szkolnej w Ostrołęce odwołałego zezwolenia na otwarcie i prowadzenie w Ostrołęce szkoły pod nazwą: „Prywatna Szkoła Krawiecko-Bielżniarska P. M. S. w Ostrołęce“.

Film p. t. „Biały Anioł“.

Ministerstwo W. R. i O. P. zwraca uwagę na film p.t. „Biały Anioł“, jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Film p. t. „Romeo i Julia“.

Ministerstwo W. R. i O. P. poleciło film p. t. „Romeo i Julia“, jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkolną dwu ostatnich klas szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Film p. t. „Jak wam się podoba“.

Ministerstwo W. R. i O. P. poleciło film p. t. „Jak wam się podoba“, osnuty na tle komedii Szekspira, jako zasługujący na obejrzenie przez młodzież szkół średnich ogólnokształcących i zawodowych.

Film p. t. „Don Bosco“.

Ministerstwo W. R. i O. P. poleca uwadze szkół film p. t. „Don Bosco“ jako zasługujący ze względów wychowawczych na obejrzenie przez młodzież szkół powszechnych i średnich.

CZĘŚĆ NIEURZĘDOWA

POŚWIĘCONA PRACY NAUCZYCIELSTWA W SZKOLE I POZA SZKOŁĄ.

SŁOWO OD REDAKCJI.

Czynnikiem wychowawczym, któremu w dziele kształtowania osobowości człowieka przypada obok szkoły najpoważniejsza rola, jest środowisko rówieśników.

Do zorganizowania tego środowiska i poddania go wychowawczym wpływom szkoły są powołane organizacje uczniowskie i to te przede wszystkim, które organizują życie pozaszkolne ucznia.

Harcerstwu, jako czołowej organizacji

młodzieży szkolnej, sięgającej w jej życie i poza szkołą, poświęcona jest część nieurzędowa niniejszego numeru.

Redakcja spodziewa się, że numer ten, zawierający ogólne wiadomości, zachęci czytelników do dzielenia się na łamach Dziennika Urzędowego doświadczeniami z pracy organizacyjnej i przez to uczyni go źródłem elementarnych teoretycznych i praktycznych wiadomości o harcerstwie, niezbędnych dla każdego, komu w udziale przypadnie sprawować opiekę nad drużyną harcerską lub gromadą zuchową w szkole.

Mgr. WŁODZINIERZ SKŁODOWSKI (Warszawa).

Podstawy wychowawcze Harcerstwa.

Zmienne są poglądy na wartość celów, programów i środków wychowawczych. To, co w pewnych okresach czasu wydaje się zbędnym lub co najwyżej drugorzędnym, z postępem lat zyskuje prawo obywatelstwa i zostaje wprowadzone do oficjalnego programu wychowania.

Owej prawdy doświadczyło na sobie i harcerstwo, najlepszym zaś tego przykładem może być ewolucja stosunku wychowania szkolnego oraz szkoły do harcerskiego systemu wychowawczego.

Jeszcze do niedawna, a w pewnych wypadkach ma to miejsce i dotąd, szkoły odnosiły się do harcerstwa bardzo niejednolicie. Niekiedy, mało interesując się całą sprawą, pozwalały drużynie wieść żywot odosobniony i szkoły mało znany, gdzieindziej znowu traktowały drużynę niechętnie, jako niepożądane „państwo w państwie”. Dopiero w ostatniej grupie szkół widziano w harcerstwie organizację wychowawczą, którą, jak każdą inną, należało przede wszyst-

kim rozumieć, a z kolei we właściwy sposób kierować.

Tymczasem niezwykle szybko postępujący rozwój liczebny harcerstwa, ogarniającego młodzież szkolną, rozszerzanie się i pogłębianie treści wychowawczej pracy harcerskiej, sprawiają, iż władze oraz instytucje szkolne nie mogą patrzeć obojętnie na sposób działania i rozwój szkolnych drużyn harcerskich i gromad zuchowych.

Dlatego to w dzisiejszych czasach, jak nigdy przedtem, wydaje się wskazanym zapoznanie się świata pedagogicznego ze skautowym i harcerskim systemem wychowawczym.

* * *

Jeżeli harcerstwo jest istotnie organizacją wychowawczą, to winno ono zawierać w sobie momenty charakterystyczne dla wszelkiej działalności pedagogicznej. Dlatego parę słów mu-

simy poświęcić owym momentom, stanowiącym tło naszych rozważań.

Wychowanie, jako proces, leży na granicy dwóch światów: świata faktów biologicznych, psychologicznych i socjologicznych oraz świata zadań i ideałów kultury. Każdy wychowawca musi stawać na twardym gruncie rzeczywistości, jaką przedstawia sobą wrodzona struktura psychofizyczna wychowanka, oraz uwzględniać w swej pracy warunki i potrzeby środowiska przyrodniczo-społecznego, w jakim wzrasta i będzie działać, gdy dorośnie, wychowywany osobnik. Ale wychowanie wybiega poza wymieniony grunt faktów. W tym bowiem momencie, kiedy wychowawca nie tylko stawia sobie pytanie: „co przedstawia sobą wychowanek“, „jakie siły składają się na środowisko“, ale pragnie uzyskać odpowiedź na to, „w jakim kierunku ma wychowywać“, „jaki ma przebieg wychowanie“ — wówczas, czerpiąc materiał z istniejącego stanu rzeczy, stara się rzeczywistość w pewien sposób przerobić i przekształcić. Gdy przekształcenie to odbywa się w imię i zgodnie z najwyższymi ideałami moralności, nauki i sztuki, wówczas jest ono niczym innym jak procesem wychowawczym, faktycznie spełniającym swą misję społeczną i kulturalną.

Stając na tym stanowisku, tylko tę działalność wychowawczą możemy uznać za pozytywną i wartościową, która w swych założeniach i metodach: a) stwarza warunki, pozwalające na racjonalny rozwój wrodzonych zadatków fizycznych i duchowych, b) wykorzystuje istniejące warunki otoczenia, c) staje się rozsądnikiem dóbr kulturalnych w duszach wychowanków. Tej to trojkiej miary można i należy użyć, skoro mamy sprecyzować wartość pedagogiczną harcerstwa*).

*) Przez termin „harcerstwo” rozumiemy skauting polski, a więc ten system wychowawczy, który, wywodząc się z zasad głoszonych przez Baden Powella' uwzględnia potrzeby i możliwości rzeczywistości polskiej. Wydaje się rzeczą słuszną do ogólnej nazwy „skauting” dodawać zawsze przymiotnik „polski”, „francuski”, „katolicki”, „bezwyznaniowy”, albowiem terminy „skauting”, „skautowy” należałoby rezerwować dla oznaczenia tego, co łączy organizacje Baden Powellowskie całego świata.

Skauting nie powstał w wyniku rozważań biologicznych, psychologicznych i socjologicznych — zrodził się jako genialne dzieło intuicji Baden Powella. Z czasem dopiero precyzowały się szczegóły ruchu skautowego, pojawiło się uzasadnienie podstaw ideowych, metodycznych i organizacyjnych. Skauting polski (harcerstwo) od początków swego istnienia przyjął za podstawę koncepcję angielskiego generała, dostosowując ją do polskich warunków, czego wyrazem było wysuwanie zadań niepodległościowo-militarnych w czasach niewoli, po jej zaś odzyskaniu powtórne precyzowanie oblicza wychowawczego, dostosowanego do zmienionych warunków polityczno-społecznych. Aczkolwiek zasady i metody harcerskie w obecnej chwili są ustalone, należy zdawać sobie sprawę, że harcerski system wychowawczy będzie stale uzupełniany i pogłębiany przez wprowadzanie nowych treści. Ale w tej ramowości i płynności programu harcerskiego tkwi niewątpliwie jeden z jego podstawowych walorów, nie pozwalający organizacji zeskrzepnąć w sztywnych i zmechanizowanych formach.

Wróćmy do naszego podstawowego pytania: Czy i w jakiej mierze harcerstwo w społecznym swym stanie zdolne jest zrealizować wymienione trzy podstawowe niomenty pracy wychowawczej?

Czy harcerstwo stwarza warunki, umożliwiające i potęgujące dojrzewanie fizyczne i duchowe jednostki — oto pierwsze zagadnienie. Rozwiązanie jego siłą rzeczy przenosi nas w tę dziedzinę wiedzy, która traktuje o podstawach i formach rozwoju fizycznego oraz duchowego człowieka. Harcerstwo w swych szeregach gromadzi młodzież: 1. od 8 do 12 roku życia, organizując gromady zuchowe; 2. od 12—18, organizując drużyny harcerskie oraz 3. od 18 roku życia wzwyż, stwarzając dla niej możliwość pracy w zreszeniach starszoharcerskich lub też pełnienia funkcji instruktorskich (drużynowych, hufcowych i t. d.). Już wymienione ramy czasowe pracy harcerskiej wskazują na to, iż poszczególne jej odcinki odpowiadają fazom rozwoju duchowego i fizycznego jednostki, wymienianych przez takich badaczy, jak: Stratz, Ch. Bühler, Claparède, Turnlirz, Baley, Spranger, Szuman i inni.

Nie jest to przypadkowym, gdy zważy się, że założeniem skautingu Baden Powella było stworzyć ruch młodzieży, dostosowany do potrzeb dziecka, że najlepszą książką pedagogiczną, którą radzi angielski generał pilnie przeczytać instruktorom—to „Żywy chłopiec“. Z danych obserwacji nad młodzieżą wyprowadzono metody, organizację, program i ideologię skautową i harcerską. Silny związek treści wychowania harcerskiego z naturalnymi zainteresowaniami rozwijającymi się jednostek podkreślało szereg badaczy, na tym miejscu można by zauważyć, iż zużytkowuje ono nie tylko właściwości charakterystyczne dla odpowiedniej fazy rozwojowej, ale i te, które silniej występowały w fazie poprzedniej. Przykładem tego faktu może być mocne nasycenie zajęć zuchowych światem bajek i zabaw, choć dziecko wstąpiło w okres wrażliwego realizmu. Widocznie harcerstwo pragnie wydobyć z człowieka wartości, które życie niweluje i zapoznaje; a czyż ten „chwyt wychowawczy“ nie przyczynia się do zmniejszania niepożądanych stłumień oraz rozbudzenia pogodnej i zdrowej postawy wobec życia? Cel harcerstwa pod tym względem jest zupełnie prosty; zadanie instruktora polega na wzbudzeniu w chłopcu i dziewczęciu ambicji i chęci uczenia się dla siebie. Osiąga się to przez podsuwanie im czynności, które ich pociągają a następnie uczą i doskonalą.

Wychowanie harcerskie odbywa się w grupie społecznej. System zastępowy, czyli system bandy 6 — 12 chłopców lub dziewcząt, jest podstawową wspólnotą wychowawczą harcerską, pozwalającą połączyć indywidualne kształcenie z wyrobieniem społecznym. System zastępowy umożliwia stworzenie wartościowego, z punktu widzenia społecznego, układu zorganizowanego, twórczego kierownictwa, pozwalającego jednostkom zdolniejszym na stopniowe rozszerzanie zakresu swego działania. Drużynowy bowiem jest kierownikiem pewnego odcinka pracy, zastępowi zwolennikami i realizatorami jego idei, szeregowcy zaś, współdziałając i podlegając zastępowemu, kształcą się i urabiają tendencje wodzowskie. Za pośrednictwem małej grupy, jaką jest zastęp i drużyna harcerska, wzrasta chłopiec i dziewczynka w szersze grupy społeczne, jak naród, państwo, ludzkość.

Własna izba, a przynajmniej własny kąt, mundur, ekwipunek, zawołanie, sztandar, patron, obrzędowość, zbiorowe sukcesy, tradycja, wspólne przeżycia obozowe — to siły, stwarzające swoisty typ harcerza, który powinien odznaczać się wyrobieniem organizacyjnym i umiejętnością działania w gromadzie. Stąd to wzięła się potrzeba pracy społecznej drużyn na obozach, w szkole, świetlicy, izbie; stąd swoista — pełna bezpośredniości lecz i stanowczości — karność harcerska.

Zwierzchnik harcerski musi mieć coś wodzowskiego w sobie—iskrę twórczą, chęć przygód, czynną postawę wobec życia osobistego i społecznego, idącą w parze z zaradnością, pogodą ducha i wiarą w lepsze jutro. Ażeby bliskim był wychowankom i wychowywał swym przykładem, instruktora harcerskiego obowiązuje to samo prawo harcerskie*); „bądźcie takimi, jakimi chcecie, by byli wasi chłopcy“ — mówi Baden Powell.

Poruszając pierwiastki społeczne, tkwiące w harcerstwie, dotknęliśmy sprawy ideałów harcerskich. Jak każde ideały wychowawcze korzeniami swymi tkwią one w aktualnych potrzebach współczesnych społeczeństw. Baden Powell, tworząc skauting myślał o odrodzeniu społeczeństwa angielskiego, inne społeczeństwa, wprowadzając organizacje skautowe, dostosowały je do własnych potrzeb i warunków.

Harcerstwo—jeżeli użyjemy słów obecnego Przewodniczącego Związku Harcerstwa Polskiego, Wojewody Grażyńskiego—jest walką o pełnego, doskonałego człowieka, którego życie biegnie w służbie trzech idei: miłości Boga, myśli państwowej, wypływającej z ukochania narodu, oraz oparcia życia na prawdzie. Przeciwstawia się ono zimnemu materializmowi, głosząc entuzjazm dla rzeczy wielkich, zwalcza oportunistów, wybujały indywidualizm, ale także i bezduszną tresurę, pragnie natomiast szerzyć wiarę w człowieka, kult pracy i czynu, wzniecać potrzebę służenia innym, a wyzbywania się li tylko osobistych celów życia, uczy zaradności w dobrych zadaniach,

*) Tylko członków współdziałających Związku Harcerstwa Polskiego nie obowiązuje prawo harcerskie; członkowie ci mogą pełnić funkcje opiekunów drużyn lub członków Kół Przyjaciół Harcerstwa.

Mocne, syntetyczne ujęcie ideologii harcerskiej, zawiera przyrzeczenie i prawo harcerskie.

Statut, nadany przez Radę Ministrów w dniu 8 kwietnia 1936 r., takie cele stawia pracy Związku Harcerstwa Polskiego:

- a) wychowanie metodami harcerskimi dzielnych, prawych i zdolnych do poświęceń ludzi w myśl Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego,
- b) przygotowanie młodzieży do świadomej, czynnej, ofiarnej służby dla Państwa Polskiego, opartej na Jego umiłowaniu i żołnierskiej gotowości do jego obrony, bezinteresowności, karności obywatelskiej i honorze,
- c) wprowadzenie zasad ideologii harcerskiej do życia publicznego,
- d) pomoc w pracy harcerskiej polskiej młodzieży poza granicami kraju i współdziałanie z międzynarodowym ruchem skautowym.

Twórca skautingu taką podał definicję początkowanego przez siebie ruchu: „Jest to gra, w której starsi bracia mogą stworzyć dla swych młodszych braci zdrowe otoczenie i zachęcić ich do zdrowych zajęć, które dopomogą im rozwinąć w sobie cnoty obywatelskie“.

Przecież to takie banalne — zarzuci ktoś Baden-Powellowi — przecież, odkąd istnieje ludzkość świadoma swych zadań, zawsze starsi wychowywali młodszych z myślą rozbudzenia w nich cnót społecznie wartościowych. I nasz krytyk z pewnego punktu widzenia miałby słuszność; ideałów bowiem nigdy nie tworzy organi-

zacja wychowawcza, lecz życie, prądy kulturalne i społeczne. Ale genialność Naczelnego Skauta Świata tkwi nie w wysuwaniu celów, bo te przyjął od innych, tylko w doborze środków, jakimi realizuje się określony program.

Dobrowolne zrzeszenie młodzieży, kierowanej bezpośrednio przez rówieśników, a dopiero pośrednio przez starszych, stworzenie nielicznych, bo 6—12 osobowych zastępów, gdzie wyładowuje się skłonności społeczne, przyzwyczajają do form życia zbiorowego, ugruntowują się zainteresowania techniczne i gospodarcze, chęć podróżowania, dążenie do pokazania swych dzieciennych i młodzieńczych sił — to podstawy inwentarza metod skautowych. Uzupełnia je system środków współdziałania i współzawodnictwa, pobudzający do zdobywania i pogłębiania dobrych uczynków, sprawności i stopni harcerskich.

Większość zajęć harcerskich odbywa się drogą „gry“. Zbyt wiele pisano i dyskutowano na temat wartości zabawy, jako środka kształtującego, by na tym miejscu należało moment ten podkreślać. Dobry zastępowy unika przewlekłego gawędzenia w izbie — wie bowiem, że najmocniej wejdą w krew te zasady, które utrwaliło się podczas ćwiczeń, przeżyło na wycieczce, przerobiło w t. zw. „sprawności harcerskiej“. W tym znaczeniu harcerstwo jest antytezą „tradycyjnej szkoły, wierzącej w magiczną moc słowa“. Nie ślamazarny teoretyk, lecz moralny człowiek czynu jest wzorem harcerza.

Ale droga do doskonałości jest długa i trudna, o tym zaś łatwo zapominają ci, którzy zbyt rychłych cnót oczekują w codziennym harcerzu, którzy, niestety, jest tylko człowiekiem,

Mgr. ALFRED NIWIŃSKI.

Organizacja opieki nad Harcarstwem w szkole.

We współczesnej szkole polskiej, która postawiła sobie za zadanie wychowanie obywatela o czynnej postawie wobec życia zbiorowego, organizacje uczniowskie jako teren zaprawy do pracy społecznej mają do spełnienia poważną rolę. Zróznicowanie zainteresowań młodzieży, pochochność do tworzenia coraz nowych organizacji szkolnych, zabiegi organizacji społecznych o wejście na teren szkoły — wszystko to powoduje powstawanie zbyt dużej ilości nie powiązanych ze sobą organizacji szkolnych.

Konsekwencją takiego stanu rzeczy jest to, że liczba członków w organizacjach jest mała,

*) Tylko członków współdziałających Związku Harcerstwa Polskiego nie obowiązuje prawo harcerskie; członkowie ci mogą pełnić funkcje opiekunów drużyn lub członków Kół Przyjaciół Harcerstwa.

opieka ze strony szkoły niedostateczna, żywotność organizacji nieduża a co zatem idzie — i wartość wychowawcza wątpliwa, bo przecież o wartości wychowawczej organizacji stanowi forma wyżycia się, stwarzająca dyspozycje do zbiorowego, społecznego życia przydatne. Gdzie młodzież nie znajduje właściwej formy wyżycia się w organizacjach, tam rośnie dziko pod wpływem czynników od szkoły najczęściej zupełnie niezależnych.

Zdaje się nie ulegać wątpliwości, że dla szkoły pożądane byłyby nieliczne organizacje obejmujące masy młodzieży, co usunęłoby niezdrową często rywalizację i ułatwiło zorganizowanie należytej opieki ze strony szkoły. Organizacja która chciałaby objąć masy, musiałaby mieć taki zakres działalności, taki program i ta-

kim dysponować zasobem środków, by młodzież o różnych zainteresowaniach znalazła w niej dla siebie pole pracy i taką wreszcie organizację, by praca w małych, na doborze zainteresowań opartych grupach, pozostawiała jednostce możliwie najwięcej inicjatywy w realizowaniu jednego wspólnego programu.

Taką organizacją w założeniach swoich jest Związek Harcerstwa Polskiego jest to organizacja stanowiąca zwartą całość, posiadająca głęboką i jasną zarazem ideologię, ujętą w prawie harcerskim, którego zasadniczą cechą jest czynna i radosna, na dobrej woli oparta postawa wobec życia. Jest to organizacja samowychowawcza, zaprawiająca młodzież do samodzielności przez wspólną uprawę prawem określonego, rycerskiego typu życia.

Elastyczność form organizacyjnych, programu i metod pracy sprawia, że w ramach Z.H.P. znaleźć się może cała młodzież szkolna wszystkich typów szkół na wszystkich poziomach nauczania.

Te, pobieżnie zresztą ujęte, walory wysuwające harcerstwo na czoło organizacji szkolnych i czynią je objektem godnym najtroskliwszej ze strony szkoły opieki.

Struktura organizacyjna Z. H. P. przewiduje dla drużyn szkolnych jako najniższych komórek organizacyjnych władze zwierzchnie (komendy powiatowe (hufce), wojewodskie (chorągwie) i centralne (główne kwatery) osobne dla harcerzy i harcerzek. Podlegając w zakresie pracy harcerskiej tym władzom, harcerska młodzież szkolna ma nad sobą dwie władze: szkolną i harcerską. Prowadziłoby to do dwutorowości w pracy wychowawczej w szkole, gdyby instrukcja Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 20 marca 1920 r. nie rozgraniczyła kompetencji tych władz na następujących zasadach:

1) Bez zgody szkoły nie może powstać ani istnieć drużyna harcerska (gromada zuchowa), nie może być mianowany przez Władze harcerskie drużynowy (wódz) i nie może być przyjęty uczeń do drużyny (gromady). Zarządzenia Władz harcerskich stają się wtedy prawomocne, gdy uzyskają zgodę szkoły.

2) Inicjatywa zorganizowania drużyny (gromady) może wyjść ze strony szkoły, organizacja jej i kierowanie pracą leżą jednak w kompetencjach Władz harcerskich.

3) Drużyny (gromady) nie zgłoszone lub do Z. H. P. nie przyjęte (t. zw. „dzikie“) nie mogą być w szkole tolerowane.

Z zasad tych wypływa jasno wniosek, że pozytywne wyniki pracy w drużynie zapewnić może tylko współdziałanie szkoły z Władzami harcerskimi.

Ponieważ pełną odpowiedzialność za wychowanie młodzieży ponosi szkoła, praca wy-

chowawcza w szkolnych drużynach harcerskich (gromadach zuchowych) musi być przez szkołę dozorowana i z planem wychowawczym szkoły ściśle zharmonizowana. A że nadto drużyny i gromady prowadzą bądź uczniowie, bądź ludzie dorośli, często z poza szkoły, wyłania się potrzeba powołania do życia czynnika, który by był pośrednikiem między drużyną a szkołą i miał możliwość oddziaływania na program i kierunek pracy wychowawczej w drużynie. Czynnikiem tym jest opiekun szkolnej drużyny harcerskiej (gromady zuchowej), którego obowiązki określa wspomniana wyżej instrukcja Ministerstwa w sposób następujący.

5. Obowiązkiem opiekuna drużyny jest:

- a) wejść z młodzieżą harcerską w stosunek bliski i serdeczny, zapoznać się osobiście z pracą drużyny, bywać na zbiórkach i wycieczkach,
- b) dawać opinię o kandydatach na drużynowego, pozostawać z drużynowym w stałym i ścisłym kontakcie,
- c) starać się o pogłębienie pracy drużyny (przez udzielanie wskazówek metodycznych, bibliograficznych, urządzenie pogadank, pokazów, odczytów, zachęcanie do robienia zbiorów, ułatwianie nauki rzemiosł i innych sprawności harcerskich i t. p.),
- d) składać Radzie Pedagogicznej (lub wychowawczej) przynajmniej 3 razy w ciągu roku ustne sprawozdania z pracy harcerskiej, a w ciągu roku szkolnego składać Dyrekcji szkoły wspólne z drużynowym treściwe sprawozdanie pisemne oraz przesyłać za pośrednictwem Dyrekcji Inspektoratowi Harcerskiemu uwagi o pracy drużyny.

Z tych odpowiedzialnych zadań nie każdy opiekun wywiąże się równie dobrze. Zależać to będzie od jego warunków osobistych, praca bowiem w drużynie, jak każda praca wychowawcza, nastęrczyć może trudności natury pedagogicznej, których pokonanie, ze względu na charakter harcerstwa jako samowychowawczej organizacji młodzieży, wymagać może dużego taktu. Nieznajomość harcerskiego systemu wychowawczego, zbyt daleko idąca ingerencja opiekuna w wewnętrzne sprawy drużyny, nieposzanowanie samodzielności organizacji, nieprzestrzeganie zasady dobrowolności należenia do drużyny — wszystko to może udaremnić oddziaływanie wychowawcze osoby opiekuna.

Opiekun drużyny tylko wtedy dobrze spełni swoje zadanie, jeżeli

- a) wykaże dobrą znajomość metod i środków harcerskiego systemu wychowawczego oraz podstawowych norm i przepisów organizacyjnych,

- b) wobec młodzieży harcerskiej zajmie postawę przyjacielską, wytworzy atmosferę wzajemnego zaufania, bezwzględnej szczerości i pełnej wzajemnego poszanowania prostoty w sobie bycia,
- c) wykaże zrozumienie samodzielności organizacji młodzieży i da jej możliwość swobodnego stanowienia o sobie, wyboru środków, ustalania zakresu pracy i t. d. i strzec będzie zasady dobrowolności należenia do drużyny;
- d) inicjatywą własną pobudzi inicjatywę młodzieży, ale ingerować będzie tylko wtedy, kiedy będzie widział bezowocność wysiłków młodzieży albo wręcz szkodliwość jej zamierzeń;
- e) nie będzie młodzieży narzucał swego stanowiska, a swoje myśli i przekonania będzie jej umiejętnie sugerował;
- f) swoją dobrą wolę czynnie wykaże przez jednanie pomocy Dyrekcji czy kierownictwa szkoły, grona nauczycielskiego, rodziców i społeczeństw, przez ułatwianie realizowania trudniejszych, a wychowawczo wartościowych zamierzeń młodzieży.

Słowem, jeśli się wykaże prawdziwym zrozumieniem i umiłowaniem sprawy, której młodzież służy, gorliwością w niesieniu jej swojej dojrzałej rady, doświadczenia i fachowości oraz będzie jej mógł służyć własnym przykładem, wtedy opiekun może zawsze liczyć na pozytywne wyniki pracy wychowawczej w drużynie.

W świetle praktyki szkolnej zakres działania opiekuna dałby się ująć w następujący sposób:

1. Z urzędu swego jest opiekun pośrednikiem między dyrekcją (kierownictwem), radą pedagogiczną a drużyną i jej władzami harcerskimi. Przez opiekuna wykonywa dyrekcja (kierownictwo) nadzór nad drużyną, przez opiekuna wyjednywa drużyna w dyrekcji (kierownictwie) zgodę na swoje doraźne przedsięwzięcia.

2. Program pracy drużyny winien być przedmiotem żywego zainteresowania opiekuna. Ze względu na znaczenie wychowawcze obozu jako syntezy wszystkich środków wychowawczych, jego dojscie do skutku winno być szczególną troską opiekuna. Ze sprawą obozu łączyć się będzie sprawa odpowiedniego wyekwipowania jednostek oraz zaopatrzenia w niezbędny sprzęt obozowy drużyny, od tego bowiem w dużej mierze zależą wyniki obozu.

Obóz, ekwipunek i sprzęt obozowy pociągają za sobą wydatki pieniężne, które w znacznej części mogłoby pokryć Koło Przyjaciół Harcerstwa.

3. Wykonanie programu, jak wogóle poziom pracy w drużynie zależy od wodzowskich kwalifikacyj i fachowości w dziedzinie pracy harcerskiej drużynowego, które stanowią o jego autorytecie. I w jednej i w drugiej dziedzinie może opiekun dużo zrobić i nie wolno mu tych dziedzin zaniedbywać. Autorytet drużynowego można podnieść już przez samo poważne traktowanie go, uznawanie jego autorytetu. Nadto można mu dopomóc w kształceniu się, w zdobywaniu potrzebnych mu w wychowawczej pracy wiadomości. Dopomóc też można drużynowemu przez odciążenie go od innych prac w szkole. Dobrze spełni opiekun swoje zadanie, jeżeli wogóle troszczyć się będzie o to, by młodzież, która wykazała się pozytywną pracą w harcerstwie, nie była ze szkodą dla dotychczasowej pracy angażowana do innych organizacji, wymagających dużej aktywności członków.

4. Tak pożądane zawsze dodatnie oddziaływanie wychowawcze nauczyciela, znajduje w drużynie duże możliwości. Jest ono jednak możliwe wtedy, kiedy między opiekunem a młodzieżą zawiązą się stosunki proste na szczeroci i zaufaniu oparte. Opiekun winien jak najczęściej obcować z młodzieżą i to nie tyle na zbiórkach, ćwiczeniach, ile podczas zebrań w izbie dla wysłuchania audycji radiowej, przejrzania czasopism, przygotowania śpiewów lub innych atrakcyj na uroczystości szkolne i drużyny i t. p., wtedy bowiem najłatwiej może się nawiązać serdeczna nić między wychowawcą a wychowankiem.

Trzeba też na tym miejscu podkreślić ważność dla normalnej pracy w drużynie posiadania własnej izby.

Obowiązkiem więc opiekuna będzie zabiegać o jej uzyskanie i należyte wyzyskanie przez młodzież,

Nadto opiekun ma prawo bywać na wszelkich zbiórkach, a za obowiązek winien sobie poczytywać obecność na zbiórkach drużyny oraz na dalszych i dłuższych wycieczkach, które wymagają opieki osoby starszej, któraby zapewnić mogła bezpieczeństwo młodzieży.

5. Ze swego stanowiska nauczyciela-wychowawcy może opiekun oddać harcerstwu wielkie usługi przez uczciwą propagandę harcerstwa przede wszystkim wśród rodziców młodzieży, którzy często w zbiórkach, wycieczkach i ćwiczeniach harcerskich widzą tylko okazję do niszczenia przez młodzież ubrania i obuwia. Propaganda ta powinna doprowadzić do założenia Koła Przyjaciół Harcerstwa. Na propagandę zasługują przede wszystkim wartości wycho-

wawcze harcerstwa, które nierzadko i wśród nauczycielstwa nie są należycie doceniane.

Grono nauczycielskie własnej szkoły to drugi ważny teren propagandy, zwłaszcza jeżeli opiekun chce zjednać sobie pomoc grona i doprowadzić do jednolitego pedagogicznego traktowania młodzieży harcerskiej przez grono, praktyka bowiem wskazuje na to, że nauczycielstwo, stawiając młodzieży harcerskiej większe wymagania, przyczynia się raczej do przerzedzania jej szeregów. Obowiązkiem opiekuna jest szerzyć w gronie nauczycielskim przekonanie, że wola stawiania się lepszym ma dużą wartość w procesie kształtowania się indywidualności, że najteższej jednostce jest zawsze jeszcze daleko do ideału, który określa prawo harcerskie, że w szkole młodzież harcerska ma być traktowana narówni z młodzieżą nieharcerską, że różne traktowanie postępowania harcerza i nieharcerza, w szczególności zaś publiczna ujemna ocena takiego postępowania, ma wszelkie cechy publicznego piętnowania za należenie do harcerstwa i budzi u młodzieży poczucie niesprawiedliwości, a nawet krzywdy, że do piętnowania nieharcerskiego postępowania są powołani w pierwszym rzędzie harcerscy przełożeni, że zatem wszelkie spostrzeżenia nauczycielstwa winny być przez opiekuna komunikowane drużynowemu, do którego należy organizacyjna egzekutywa w stosunku do młodzieży harcerskiej—doświadczenie zaś uczy, że sądy młodzieży nie odznaczają się pobłażliwością.

6. W zarządzie Koła Przyjaciół Harcerstwa, w którego składzie są przeważnie ludzie z harcerstwem nieobeznani, opiekun drużyny jako członek z urzędu winien być rzecznikiem opinii pedagogicznej, interesu wychowawczego zarówno szkoły jak drużyny, o ile drużynowy jako nie-

pełnoletni nie wchodzi z urzędu do zarządu Koła Przyjaciół. W tym wypadku spada na opiekuna także troska o żywotność i aktywność Koła, które powinno moralnie i materialnie popierać drużynę i wziąć na siebie propagandę harcerstwa wśród starszego społeczeństwa.

7. Wobec zwykłej niepełnoletności drużynowego opiekuna drużyny odpowiada za gospodarkę pieniężną i materiałową drużyny. Z tego tytułu ma obowiązek sprawdzać kilka razy do roku stan kasy, inwentarza i materiałów zużywalnych.

Nadto zasada samowystarczalności gospodarczej drużyny, bardzo trudna do zrealizowania, wymaga pomocy opiekuna. Wynajdywanie źródeł dochodów, organizacja zarobkowej wytwórczości, oszczędność, mają obok praktycznego znaczenia także duże walory wychowawcze. Z wychowawczych względów dbać należy i o to, by składki młodzieży były starannie egzekwowane, by młodzież przyzwyczajała się do świadczeń pieniężnych na cele ogólne.

Praca opiekuna w drużynie harcerskiej ma tę zaletę, że daje dużo zadowolenia. Ponieważ drużyna harcerska skupia zwykle element ożywiony idealizmem, praca opiekuna nie napotyka tutaj większych trudności, a często jest wynagradzana serdecznym przywiązaniem młodzieży, które trwa przez długie lata i nie kończy się z chwilą opuszczenia przez młodzież szkoły.

Tak ujęta rola opiekuna szkolnej drużyny harcerskiej prowadzi do wniosku, że dobór opiekunów jest w organizacji opieki nad harcerstwem zagadnieniem zasadniczym. Odpowiedni opiekun potrafi w najtrudniejszych warunkach uczynić pracę w drużynie czynnikiem podnoszącym atmosferę wychowawczą szkoły.

WŁADYSŁAWA MARTYNOWICZÓWNA (Warszawa).

Drużyna Harcerska w wychowawczym planie szkoły.

Czym może być drużyna harcerska w całości kształcie pracy szkoły, jaką może odgrywać rolę w realizowaniu jej planu wychowawczego?

Plan wychowawczy szkoła realizuje przez nauczanie, przez zorganizowane życie młodzieży, przez atmosferę pracy i życia zbiorowego. Aby zdać sobie sprawę z wartości drużyny harcerskiej w każdej z tych dziedzin, trzeba zacząć od rozpatrzenia punktu drugiego, bowiem drużyna jest jedną z form zorganizowanego życia młodzieży na terenie szkoły.

Organizację młodzieży szkolnej można ująć w dwie zasadnicze grupy, zależnie od zasięgu na młodzież i od zakresu działania.

Jeden typ — to samorzady szkolne, zmierzające do unormowania życia zbiorowego klasy czy szkoły, układające współzycie i współpracę wszystkich tych, którzy muszą ze sobą współżyć i współpracować; przez stały wysiłek w tym kierunku zaprawiają swych członków do umiejętnego współzycia obywateli w Państwie. Drugi typ — to zrzeszenia, organizujące współdziałanie tylko tych, którzy chcą w danym zespole, do którego zgłaszają się dobrowolnie, współpracować dla osiągnięcia pewnych celów i zadań specjalnych. Są to organizacje takie, jak Koła Ligi Obrony Powietrznej i Przeciwgazowej, Koła Ligi Morskiej i Kolonialnej, Koła Krajoznawcze i Koła Ochrony Przyrody, Hufce Przysposobie-

nia Wojskowego, Drużyny Harcerskie, zespoły Straży Przedniej i t. p. Cele tych organizacji często są wspólne lub przynajmniej zbieżne, różni je raczej zakres czy rodzaj konkretnych zadań, metoda i forma pracy. Od organizacji samorządowych różnią się tylko tym, że obejmują w danej szkole tylko pewną, czasem nawet niewielką grupę młodzieży, ale i tym, że zakresem działania wybiegają poza ramy szkolnego życia.

Drużyna harcerska należy do tego typu organizacji. Jest ona jednym z tych zespołów młodzieży, na którym szkoła może wydatnie się oprzeć w realizowaniu swego planu wychowawczego. Założenie wychowawcze Harcerstwa — wychowania etycznego i dzielnego człowieka i obywatela, wszechstronność dróg — wychowanie religijno-moralne, społeczne i obywatelskie, kształtowanie charakteru i rozwój sił fizycznych, zasadnicza metoda postępowania — oparcie pracy na dążeniach młodzieży do własnego rozwoju, na pracy samowychowawczej — to wszystko czyni z Harcerstwa organizację niezmiernie bliską celom, zadaniom i środkom nowej szkoły. Przytem Harcerstwo jest organizacją, stawiającą bardzo wyraźnie i mocno postulat współpracy z rodzinnym domem i ze szkołą w wychowaniu młodzieży, skupionej w drużynach. Postulat przewidywanej zawsze w planie pracy drużyny, realizowany w formie nietylko gawęd ale i ćwiczeń i podejmowanych prac, w formie stałej kontroli kierowników, a często w formie wzajemnego czuwania członków zastępu nad właściwym postępowaniem jednostek.

Czego więc można w szkole oczekiwać od drużyny, do czego można się odwołać?

Nim odpowiemy na to pytanie, rozpatrzmy jeszcze dwa zagadnienia czasem sporne, czasem budzące nieporozumienie.

Jaki winien i jaki może być zakres wpływu drużyny, czy tylko na swych członków, czy na ogół kolegów w szkole? Często się słyszy, że drużyna nie spełnia swego zdania, bo jej wpływ na poziom życia młodzieży w szkole jest nikły lub żaden. Otóż sądzę, że drużyna spełnia już swe zadania, jeśli podnosi wartość dziewcząt czy chłopców harcerzy. Wpływ na współkolegów bardzo jest pożądanym, ale jest to niezmiernie trudne, szczególnie wówczas, gdy ma dotyczyć nie akcji jednorazowych, a stałego i widocznego podnoszenia etycznego i społecznego poziomu zespołów tak różnorodnych, jakimi są klasy. Tę rolę może pełnić drużyna bardzo silna, bardzo wewnątrznie wyrobiona o pewnych już tradycjach, a przede wszystkim pełnić ją może tylko przy umiejętnej pomocy ze strony szkoły.

Drugie pytanie — jakich rezultatów wpływu drużyny na jej członków możemy oczekiwać, czy rezultatów szybkich, czy tego, że mło-

dzie harcerska w całości i zawsze odpowie wszystkim stawianym wymaganiom. Rezultaty wpływu drużyny należy oceniać nie przez zestawianie ze wskazywaną doskonałością, a więc harcerz nigdy się nie spóźnił, zawsze pilnie przygotował lekcję, nigdy nie zdarzyło mu się być nieposłusznym, nigdy nie postąpił niezgodnie z wymaganiami prawdy. Trzeba zestawiać postęp indywidualny, osiągnięty przez każdego, w zestawieniu z tym, jakim był poprzednio, oceniać co zyskał, jakim się staje. Przytem nie należy generalizować złego postępowania jednostki czy nawet jednostek na całą drużynę, nie przypominać należenia do drużyny tylko wówczas, gdy coś jest złe. Rozumiemy przecież, że realizacja prawa harcerskiego jest bardzo trudna. A więc ustalamy: drużyna spełnia zadanie współpracy ze szkołą, jeżeli stale podnosi poziom i wartość młodzieży harcerskiej, jeżeli można stwierdzić dodatni wpływ drużyny na wyniki osiągnięte przez poszczególne jednostki w zestawieniu z ich możliwościami. Ocenianie wpływu drużyny na jej członków jest sprawą dla postępu pracy ważną ale i bardzo trudną. To rola przede wszystkim opiekuna(ki) drużyny. Rozważanie wpływu drużyny na młodzież z poza grona harcerskiego, twórcza jej rola w całej szkole będzie zależała od umiejętnego wydobywania z drużyny wielkich wartości wychowawczych, tkwiących w systemie harcerskim, przez grono nauczycielskie; a takie ustosunkowanie grona to również zadanie opiekuna.

Przechodzę do rozpatrzenia na podstawie przykładów, jakie może być współdziałanie drużyny w realizowaniu planu wychowawczego w szkole w poszczególnych działach jej pracy.

Szkoła wychowuje przez nauczanie, a więc przez dobór, sposób ujęcia i podania materiału programowego, przez metody, organizację pracy uczniów, przez właściwą egzekutywę. Harcerstwo wymaga od młodzieży sumiennego wypełniania obowiązków szkolnych, a więc właściwego stosunku do nauki, dokładności, pilności, uczciwości w zdobywaniu wiedzy i jej przejawianiu. Drużynowi interesują się ocenami szkolnymi, przyczynami złych ocen, reagują na stwierdzony brak pilności przez upomnienia, drużyna stara się zaradzić trudnościom, wynikającym z braku zdolności czy z innych przeszkód, przez organizowanie pomocy koleżeńskiej rówieśników czy starszych kolegów harcerzy. Skala i możliwość oddziaływania drużyny jest duża i różna. O istotnej w tym roli opiekuna, szczególnie w wyświełtłaniu przyczyn, a nawet w szukaniu środków zaradczych, nie trzeba nikogo przekonywać. Drużyna, wyrobiona pod względem sprawności i umiejętności organizowania pracy harcerskiej (dobrego planowania, podziału czasu, punktualności i dokładności wykonania), może tym samym przez stałe ćwiczenie wpływać na wyrobienie w chłopcach i dziewczętach większej

umiejętności organizowania własnej pracy szkolnej i domowej. To wpływ drużyny na swych członków. W pewnych warunkach, szczególnie gdy klasa nie jest jeszcze zorganizowana w zespół samorządowy, harcerska samopomoc może się stać zaczątkiem samopomocy klasowej.

W organizowaniu bezpośredniej pracy wychowawczej drużyna i zastęp harcerski może być również pomocny. Wychowawca, któremu powierzono czuwanie nad pewnym zespołem klasowym, gdy zainteresuje się programem pracy zastępu uczniów danej klasy, może niejednokrotnie znaleźć oddźwięk i pomoc w swych zamierzeniach wychowawczych. Jeśli zdoła uzyskać wpływ na ułożenie programu pracy zastępu, jeśli kolejność pewnych etapów i zamierzeń swoich zechce z tym uzgodnić, to sądzę, że w wielu wypadkach istnienie w klasie zastępu ułatwi mu pracę. Jeśli np. omawianie z klasą konieczności pogłębiania pewnych dodatnich stron charakteru (karności, obowiązkowości, umiłowania prawdy, odwagi i t. p.) poruszać będzie w czasie bliskim przeżywaniu tych zagadnień przez zastęp, znajdzie w klasie żywszy i bezpośredni oddźwięk, pewne swoiste oświetlenie dzieci, pewne własne pomysły, wynikające z doświadczeń zastępu. Wychowawca bardziej żyty z zastępem może się zwrócić czasem do zastępu o pomoc w ulepszeniu jakiejś strony życia klasy. Znam fakty wartościowej przemiany klasy dzięki zwróceniu się wychowawczynie do zastępu harcerzek o pomoc. Wychowawca może zapewnić sobie przez szybkie zgłoszenie się harcerzy do pracy, wymagającej większego trudu, czy pewnej ofiarności własnego ja — radosną gotowość całej klasy. W pewnych wypadkach może wprost powierzyć zastępowi zorganizowanie jakiejś akcji dla całej klasy, np. przemarszu na wycieczkę, wyszukanie miejsca na wypoczynek i t.p. Przykładów można by dawać dużo; praktyka, poznanie możliwości zastępu wysunie ich o wiele więcej. Korzyść dla wychowawcy, to możliwość oparcia się o jakiś zespół świadomie działający, dla zastępu — czynnik niesłuchanie ważny; podnoszenie poczucia odpowiedzialności. Naturalnie, że takie oparcie pracy w klasie na współdziałaniu zastępu wymaga dużego taktu i wyczucia wychowawczego i ze względu na całą klasę i na młodzież harcerską. Trzeba doskonale znać i rozumieć program i metodę pracy harcerskiej, możliwości i poziom zastępu, umieć nawiązać właściwy głębszy kontakt z zastępowym, aby zużytkować dla dobra klasy dążenia i zainteresowania gromadki harcerskiej. Zużytkować je tak dyskretnie lub tak prosto i naturalnie, aby nie urazić innych dzieci.

W szkole, gdzie organizacja samorządu jest rozwinięta, gdzie obejmuje ona nie tylko poszczególne klasy, ale tworzy instytucje ogólne i międzyklasowe, dodatnią rolę mogą odegrać nie tylko poszczególne zastępy, ale i cała drużyna. Znow tylko przykład. W pracy samorządu

są usterki, wynikające np. z braku ścisłości w dotrzymywaniu terminów prac i zobowiązań, Kierownictwo drużyny powinno dowiedzieć się o tym; omówienie danej sprawy na zbiórce drużyny, przypomnienie postawy harcerskiej nie tylko w drużynie, ale w życiu wogóle, wzmocnienie czujności i sprawności przez odpowiednie ćwiczenia, zobowiązanie zespołu harcerskiego do sumiennego wypełnienia obowiązków członków samorządu w związku z najbliższą w czasie pracą, może wpłynąć na poziom ogólny. Widoczne wówczas rezultaty zachęcą do wytrwałości. Znow korzyść dla drużyny i dla ogółu młodzieży. I tu znow — umiejętność podchwycenia możliwości takiej czy innej pracy drużyny, zaapelowanie o nią — to zadanie opiekuna.

Ze wszystkich organizacji, mających wstęp na teren szkoły, drużyna harcerska reprezentuje najstarszą. Niegdyś drużyna była w szkole jedyną organizacją; zastępowała samorząd, organizowała samopomoc, prowadziła sklep szkolny, inicjowała pracę społeczną. Dziś organizacja w szkole jest dużo, czasem słyzy się zdanie, że zbyt dużo i że organizacje te kolidują ze sobą, rozpraszają czas i wysiłki młodzieży. Konieczność koordynacji jest nieodzowna.

Czy drużyna harcerska nie mogłaby przyczynić się do tego? Sądzę, że tak. Reprezentuje najstarszą organizację młodzieży — to nakłada na nią pewne obowiązki; ma najbardziej wszechstronne i pełne założenia wychowawcze — to znow może być dla niej ułatwieniem, bowiem z większą organizacją drużyna może znaleźć platformę nie tylko porozumienia, ale i współdziałania.

Z Kołami L.O.P.P. i Kołami L. M. i K. łączy drużynę czujność na potrzeby Państwa i pionierstwo — gotowość podejmowania prac nowych. Formy tej współpracy to nie tylko indywidualne należenie i wpłacanie składek, ale przede wszystkim wspólna propaganda celów i zadań. Harcerskie szybownictwo i żeglarstwo, osiągnane w tych dziedzinach wyniki — to bardzo trafiające do wyobraźni i serca młodzieży formy propagowania lotnictwa i morza. Koła Krajoznawcze i Koła Ochrony Przyrody prowadzą prace bardzo istotne w programie wychowania harcerskiego, a więc i tu może, przynajmniej od czasu do czasu, zjawić się jakaś forma współpracy i zastęp obejmie z ramienia Koła Ochrony Przyrody np. stację dożywiania ptaków, zastęp opracowujący sprawności krajoznawcze zorganizuje wspólnie z Kołem Krajoznawczym cykl wycieczek, czy propagandowy konkurs krajoznawczy. Z Kołami Młodzieży Czerwonego Krzyża więz wspólna — to czynna pomoc bliźnim, to idea międzynarodowego braterstwa. A więc znow istnieje możliwość przeprowadzenia choćby dorywczej wspólnej akcji zbiórki książek, reparacji odzieży, zorganizowanie razem lub zaproszenie drugiej organizacji na uroczystość w dniu braterstwa skau-

towego. Z Hufcem P. W. łączy zaprawianie się w gotowości do obrony Państwa, wspólne zorganizowanie uroczystości dla całej szkoły, czy zawodów — to znów jedna z form współdziałania. Ze Strażą Przednią łączy drużynę inicjowanie i organizowanie pracy społecznej, a więc znów możliwość prowadzenia wspólnie świetlicy dla dzieci, organizowania uroczystości, obchodów poza terenem szkoły, wymianę dyskusyj na doświadczenie z pracy. I wiele, wiele innych jeszcze możliwości.

Podstawą tak pojętej współpracy winno być: zmierzanie do zrozumienia, co te organizacje łączy, co je różni w pracy tak w zadaniach, jak i w metodach, wyrabianie poszanowania tych odrębności i cenięcia cudzej pracy, koordynacja wysiłków dla osiągnięcia wspólnych i trwałych rezultatów.

Rozbudzenie zrozumienia wartości koordynacji pracy różnych organizacji — to wielkie zadanie wychowawcze i społeczne, stojące przed szkołą. Docenianie wartości Harcerstwa w tym zakresie może wydatnie pracę tę ułatwić. Nie można tylko drużynie tej roli narzucać, nie można tego od niej żądać. Jeżeli praca ta ma być twórcza, skuteczna i niesztuczna, musi wypływać ze zrozumienia i odczucia jej wartości i potrzeby. Trzeba drużynę w tym kierunku wychowywać.

Na atmosferę życia i pracy składa się tradycja szkoły, zwyczaje, własne formy współzycia, stosunki wzajemne w gronie nauczycielskim stosunek grona i młodzieży, wspólnie spędzone godziny pracy i momenty uroczyste. Drużyna jest jednym z czynników tworzących tę atmosferę; jej dorobek pomnaża tradycje szkoły, jej postawa wpływa na formę i treść życia bieżącego, ona niejednokrotnie reprezentuje szkołę. Szkoła i drużyna muszą zdawać sobie z tego sprawę. Nie może zabraknąć drużyny jako jednostki organizacyjnej w ważniejszych uroczystych dniach szkoły. Drużyna nie powinna odczuwać osamotnienia w szkole ze strony grona nauczycielskiego i kolegów wówczas, gdy przeżywa ważny moment w rozwoju swej pracy.

Zainicjować pozytywną rolę drużyny w szkole, zespolić ją ze szkołą, pociągnąć do wywierania stałego wpływu nie tylko na harcerzy, ale na całe życie młodzieży w szkole, może opiekun. On to zapewni drużynie warunki pracy: warunki wewnętrzne — zrozumienie Harcerstwa i właściwe ustosunkowanie do drużyny grona nauczycielskiego, warunki zewnętrzne — czas i miejsce na normalny rozwój życia harcerskiego w szkole. Uczyni to nie przez dorywcze informowanie o drużynie i jej sprawach, ale przez wprowadzenie do planu wychowawczego szkoły planu wychowawczego drużyny.

EMIL JĘDRZEJCZYK (Nierodzim—Szkoła Instruktorów Zuchowych).

Gromady zuchowe w szkole powszechnej.

Trzy są środowiska, w których przebywa chłopiec w ciągu dnia: szkoła, dom i ulica (podwórce). Dwa pierwsze są zorganizowane, otoczone troskliwą opieką starszych. Ulica i podwórce to teren, w którym chłopiec i dziewczynka spędza czas poza wglądem i poza wpływami starszych. Jest to własny intymny świat dzieci i młodzieży — świat, do którego wychowawcy i opiekunowie minimalny tylko mają dostęp.

Różnego typu organizacje młodzieży mają za zadanie otoczenie swymi wpływami i wglądem czasu pozaszkolnego i pozadomowego, który był prawie niedostępny dla tradycyjnego wychowania.

Młodzież starsza posiada liczne organizacje pozaszkolne, jak Związek Harcerstwa Polskiego, Straż Przednia, kluby sportowe, koła samokształceniowe etc. Dzieci poniżej lat 11 doniedawna pozbawione były swojej organizacji. Ostatnie lata stoją pod znakiem zainteresowania się dziećmi najmłodszymi. W różnych krajach powstały organizacje dziecięce. Np. we Włoszech — Balilla, w Anglii — Wilczęta, w Niem-

zech — Jungvolk, w Rosji — Oktiabriata. W Polsce Harcerstwo zorganizowało dla najmłodszych (8 — 11 lat) dziewcząt i chłopców — gromady zuchowe. Ze względu na wiek zuchów — gromady te stały się właściwie organizacją, opartą całkowicie o szkołę powszechną.

W czym tkwi istota ruchu zuchowego? Dwa są zasadnicze momenty charakterystyczne: zaspokojenie zainteresowań dziecka i jego tęsknoty do dzielności.

Ruch zuchowy stara się iść po linii zaspokojenia zainteresowań, bo zainteresowania — to symptomat potrzeb fizjologicznych i psychicznych człowieka. Co interesuje chłopca 8 — 11 letniego? Interesują go szczudła, obręcze, skakanki, latawce, łuki, miecze. Lubi organizować wyprawy do ptasich gniazd, do ogrodu sąsiada, do lasu, na strych. Naśladuje życie starszych, np. bawi się w policjantów, strażaków, kolejarzy, wojsko, Indian. Skacze przez rowy, wchodzi na drzewa, wykonuje różne sztuki magiczne i zręcznościowe.

Dzielność — to podstawowy element podwodzenia chłopca na ulicy. Wśród rówieśników tylko typy dzielne mają wpływ na kolegów. W środowisku chłopięcym popłaca tylko dzielność — przede wszystkim dzielność fizyczna — a nie opanowanie tabliczki mnożenia — nie dobre stopnie.

Te elementy (t. zn. zainteresowania i dzielność), podpatrzone z życia chłopców — usystematyzowano, zorganizowano, przepojono duchem harcerskim i przeniesiono na teren zabaw gromady zuchowej. Dzielność przebija się we współzawodnictwie o prymat w grach i zabawach, w śpiewach i gawędach chwalaących tężyznę — nie tylko fizyczną, ale moralną.

Cele wychowawcze ruchu zuchowego odzwierciedlają się w prawie zuchowym. Prawo to składa się z czterech punktów:

1. Zuch kocha Boga i Polskę.
2. Zuch jest dzielny.
3. Wszystkim jest z zuchem dobrze.
4. Zuch stara się być coraz lepszym.

Punktem wyjścia dla prawa — jest dzielność zucha („zuch jest dzielny“). Pojęcie dzielności pokrywa się doskonale z nazwą „zuch“. Obejmuje ono cały wielki zakres przymiotów osobistych chłopca: zaradność, samodzielność, wytrzymałość, rycerskość, odwagę etc. Trzeci punkt prawa zuchowego mówi wyraźnie p o c o zuch ma być dzielnym. Poto — „aby wszystkim z nim było dobrze“. W ten sposób nadano naturalnym, egoistycznym dążeniom chłopca — szerokie altruistyczne podłoże. A wszystkie te mądrości wyrażono w sposób dostępny dla malca. Dodać wreszcie należy, że czwarty punkt prawa („zuch stara się być coraz lepszym“) — nadaje jakby cechy dynamizmu poprzednim, nie pozwalając dzielności i altruizmowi stanąć w bezruchu. „Musisz być coraz dzielniejszym, coraz lepiej musi być z tobą innym“ — zdaje się mówić ten punkt. Cel zaś końcowy wszelkich zuchowych wysiłków i ćwiczeń — to miłość Boga i Polski, wyrażona w pierwszym z praw.

Z całym naciskiem należy podkreślić, że wpajanie celów wychowawczych w czterech punktach prawa, nie przeprowadza się werbalnie — każde z ćwiczeń i każda zabawa zuchowa jest nimi przepojona.

Jak zbudowany jest program zuchowy? Składa się on z dwu podstawowych działów: sprawności i gwiazdek. Sprawności zaspakają silny pęd chłopców do zabaw „w coś“, naśladownictwa starszych, wypraw, bójek. Oto kilka przykładów sprawności zuchowych: giermek, słowianin, strażak, leśny duch, łamigłowa, policjant, eskimos, król zimy. Każda z wymienionych sprawności posiada pewien zapas ćwiczeń

i zabaw, objętych specjalnym regulaminem. Realizacja sprawności odbywa się w ciągu kilku zbiórek (6—10) t., zn. mniejwięcej w okresie dwu miesięcy. Po wyczerpaniu programu zostaje sprawność nadana zuchom w sposób bardzo uroczysty.

Trzy są gwiazdki zuchowe: I, II, III. Są one miernikiem wyrobienia odwagi zręczności, znajomości prawa zuchowego, tańców, piosenek zuchowych oraz majsterkowania. Każda z gwiazdek posiada specjalny regulamin. Po mniej więcej rocznym okresie pracy w gromadzie może zuch zdobyć pierwszą gwiazdkę. Wynika stąd, że zdobycie trzech gwiazdek będzie wymagało trzyletniej pracy w gromadzie. By uzyskać sprawność czy też gwiazdkę, trzeba odbyć próbę. Próba — to nie ustny egzamin — ale mocne przeżycia chłopców w najcenniejszych zabawach i ćwiczeniach, wyjętych z regulaminu danej gwiazdki lub sprawności.

Gromada zuchowa składa się z 15—25 zuchów i dzieli się na 2—4 szóstki. Na czele gromady stoi wódz, mianowany przez Komendę Chorągwi. Wodzem może zostać chłopiec, który ukończył lat 16-cie, lub osoba pełnoletnia. Nad wodzem nlepełnoletnim roztacza opiekę opiekun gromady. Opiekunem gromady jest zazwyczaj przedstawiciel grona nauczycielskiego na terenie szkoły, w której jest gromada. Winien nim zostać nauczyciel lub jakikolwiek poważny obywatel, interesujący się ruchem zuchowym. Obowiązkiem opiekuna jest utrzymanie kontaktu między gromadą a szkołą, reprezentowanie interesów i celów gromady w społeczeństwie, opieka moralna, wychowawcza i programowa nad gromadą. Prawem opiekuna jest zabieranie głosu w formie doradczej we wszystkich przejawach życia gromady. Współ z wodzem ponosi opiekun odpowiedzialność za pracę w gromadzie. Czynna postawa w stosunku do gromady — oto warunek dobrej opieki.

Na czele szóstek stoją szóstkowi — rówieśnicy wybierani przez zuchów. Zebranie szóstkowych pod przewodnictwem wodza i z udziałem opiekuna tworzy Radę Gromady. Rada Gromady jest stałą szkołą dla szóstkowych w prowadzeniu gier i ćwiczeń, organem opiniotwórczym dla wodza i sądem dla zuchów.

Każda gromada przybiera sobie nazwę, np.: „gromada wesołych wilczków“, „gromada dzielnych zuchów“, „gromada Stasia Tarkowskiego“ i t. d.

Szóstki mają też swoje nazwy: szóstka dzielnych zuchów, szóstka zielona, biała, czerwona, szóstka Janka, Pawła etc. Nazwy szóstek nie są stałe, zależnie od przeprowadzanych zajęć mogą ulegać zmianom, co więcej — zmianom może ulegać osobowy skład szóstek.

Kształcenie starszyny zuchowej odbywa się na różnego rodzaju kursach zuchowych.

Komendy hufców organizują kursy wodzów zucho-
wów, Komendy Chorągwi kursy dla opiekunów
oraz kursy instruktorskie. Główna Kwatera Har-
cerzy zorganizowała Szkołę Instruktorów zucho-
wych w Nierodzimiu, zaś Główna Kwatera Har-
cerek—w Buczu, w których to w ciągu całego
roku odbywa się szkolenie instruktorów zucho-
wych. Kursy tej instytucji są ogłaszane w dzien-
nikach urzędowych władz szkolnych i harcer-
skich.

* * *

Tak oto w najogólniejszych zarysach
przedstawia się ruch wychowy.

Jaką korzyść może zeń mieć szkoła po-
wszechna?

Wieloraką!

1. Najmłodsze dzieci (II, III, IV klasa) o-
trzymują własną organizację, której brak po-
wszechnie odczuwano.

2. Organizacja ta bodaj w części zapewni
pożytecznymi wychowawczo zajęciami — czas
pozaszkolny. W samorzutne zabawy uliczne
i podwórkowe dzieci wprowadzi atmosferę
wychowawczą (harcerskiej) dzielności i prawości.

3. Dobrze prowadzona gromada będzie
dla nauczyciela doskonałą pomocą przy realizo-
waniu programu wychowawczego, tak mocno
dziś podkreślonego.

4. Przy sprzyjających warunkach może
się gromada stać ośrodkiem zdrowej opinii kla-
sy, względnie młodszych klas szkoły powszech-
nej.

5. Wreszcie przez swe zabawy w mary-
narzy, górali, policjantów, kolejarzy, Robinso-
nów, krasnoludków etc. — w niejednym gro-
mada wychowawcza ugruntuje w dzieciach przera-
biany materiał w szkole, w materiał ten tchnie du-
cha romantyzmu i przygód.

* * *

Szczegółowe wskazówki metodyczne i pro-
gramowe można znaleźć w dość obszernej lite-
raturze wychowawczej i harcerskiej.

A. Kamiński: „Antek Cwaniak“ II wyd.
Opowiadanie o pewnej gromadzie zuchów i ich
zbiórkach, ilustrujące metodę pracy wychowaw-
czej w gromadach chłopięczych.

A. Kamiński: „Książka Wodza Zuchów“,
Podręcznik do pracy wychowawczej, zawierający
kilka setek gier, zabaw i turniejów wychowaw-
czych, wskazówki i regulaminy pracy wychowaw-
czej.

J. Zwolakowska: „W gromadzie zuchów“.
Podręcznik pracy wśród zuchów dziewcząt.

Główna Kwatera Harcerzy: „Jak organi-
zować gromadę zuchów“.

Stan harcerstwa na Polesiu w roku szkolnym 1935—36.

Harcerstwem na obszarze województwa po-
leskiego kierują: Zarząd Okręgu Poleskiego Zwią-
zku Harcerstwa Polskiego, Komenda Poleskiej

Chorągwi Harcerzy i Komenda Poleskiej Chorągwi
Harcerek, których siedziba znajduje się w Brze-
ściu n.B. w Domu Harcerza—Zamojskiego 48.

Stan liczbowy organizacji.

	Hufców	Drużyn	Gromad zuchowych	Zrzeszeń st.-harcer- skich	Razem jedn. organ.	Harcerzy (rek)	Zuchów	Kierowników (czek) pracy	Razem młodzieży
Chorągiew harcerzy	6	46	41	3	90	1311	810	139	2260
Chorągiew harcerek	5	54	30	9	93	1029	397	132	1558
Razem w Okręgu	11	100	71	12	183	2340	1207	271	3818

Przy prawie równej liczbie jednostek orga-
nizacyjnych (drużyn, gromad zuchowych i zrzeszeń
st. harcerskich) w obu chorągwiach liczba
młodzieży w chorągwi harcerzy jest o 50 proc.

większa. Przeciętny stan drużyny harcerzy wy-
nosi: 30 chłopców—drużyny harcerek—20 dzie-
wcząt; męskiej gromady zuchów 20 chłopców,
żeńskiej—13 dziewcząt.

M ł o d z i e ż w e d ł u g s t o p n i .

	H a r c e r z e (rki)								Z u c h y				
	Harcerzy (ek) Rzplitej	Harc. orlich Przewodniczek	Ćwików Samerytanek	Wywiadowców Pionierok	młodzików ochotniczek		Bez stopni	Razem	Z III gwiazdka	Z II	Z I	Bez gwiazdki	Razem
					po przy- rzczeniu	bez przy- rzczenia							
Choraǳiew harcerzy	2	9	45	145	324	120	666	1311	60	165	280	305	810
Choraǳiew harcerek	—	—	108	105	264	146	406	1029	1	33	46	317	397
Razem w Okręgu	2	9	153	250	588	266	1072	2340	61	198	326	622	1207

Tablica obrazuje poziom wyrobienia młodzieży oraz pośrednio tętno pracy w drużynach i gromadach. Uderza duży odsetek młodzieży bez stopnia (50 proc. harcerzy i 40 proc. harcerek) i znikomy odsetek młodzieży z wyższymi stopniami.

W gromadach zuchowych zwraca uwagę niewspółmierny (na niekorzyść organizacji harcerek) procent zuchów bez gwiazdki (80 proc. dziewcząt i 38 proc. chłopców). Przyczyna tego zjawiska leży jednak głębiej, prawdopodobnie w różnicy zainteresowań. Widać to z porównania z innymi choraǳwiami. Gdy we wszystkich choraǳwiami harcerek procent zuchów bez

gwiazdki przekracza 50, w choraǳwiami harcerzy waha się od 30 do 40, a rekordowy (najniższy) procent wynosi tylko 6 (chor. łódzka).

Ta niewspółmierność liczby zdobywanych stopni wyższych a młodzieży bez stopni jest wymownym dowodem, że poziom pracy w większości drużyn i, co za tym idzie, poziom wyrobienia jednostek jest niewysoki. Tłumaczą to skromne środki finansowe, stosunki komunikacyjne, niefachowość kierowników pracy i tym podobne trudności organizacyjne.

Tablica nie obejmuje kierowników (czek) pracy.

M ł o d z i e ż w e d ł u g s z k ó ł

	W szkołach powszechnych miejskich	W szkołach powszechnych wiejskich	W gimnazjach	W szkołach zawodowych	Młodzież pozaszkolna miejska	Młodzież pozaszkolna wiejska	Razem
Choraǳiew harcerzy	1128	516	259	102	57	11	2121
Choraǳiew harcerek	850	276	195	105	—	—	1426
Razem w Okręgu	1978	792	454	207	57	11	3547

Choć liczba młodzieży szkół powszechnych stanowi 77 proc. młodzieży harcerskiej męskiej i 79 proc. młodzieży żeńskiej, stanowi ona za ledwie około 5 proc. ogółu młodzieży polskiej w szkołach powszechnych. Młodzież harcerska szkół średnich stanowi około 30 proc. ogółu polskiej młodzieży w tych szkołach. Procent ten ulega jeszcze pewnej korekcji na rzecz

chłopców kosztem procentu dziewcząt, w ogóle jest jednak w szkołach średnich zadawalający. Zadawała także liczba młodzieży harcerskiej w szkołach zawodowych.

Największe natomiast pole dla rozwoju harcerstwa daje na najbliższy okres teren szkoły powszechnej.

M ł o d z i e ż w o b o z a c h

	L e t n i c h			Z i m o w y c h		
	Ilość obozów	Ilość harcerzy (rek)	Harcerzy (rek) × dni	Ilość obozów	Ilość harcerzy (ek)	Harcerzy (rek) × dni
Chorągiew harcerzy	18	568	5905	1	22	208
Chorągiew harcerek	9	204	4284	—	—	—
Razem w Okręgu	27	772	10189	1	22	208

Jak wynika z zestawienia udział w obozach harcerzy jest znacznie liczniejszy (20 proc.) niż udział harcerek (13 proc.). Przeciętny czas pobytu w obozie harcerza wynosi 10 dni, a harcerki—21 dni. Jest tutaj widoczna współzależność między frekwencją a czasem trwania obozu, co się znów wiąże z ciężką sytuacją ma-

terialną i brzymiej większości naszej młodzieży. Jeśli się zważy, jaką rolę odgrywają obozy w harcerskim systemie wychowawczym, łatwo jest dojść do wniosku, że zbyt mała ilość młodzieży bierze udział w obozach. W tej dziedzinie pozostaje jeszcze wiele do zrobienia.

R o z w ó j w l a t a c h 1931 — 35

Rok szkolny	Chorągiew harcerzy						Chorągiew harcerek					
	hufców	jednostek organ.	młodzieży	obozów	harcerzy	harcerzy × dni	hufców	jednostek organ.	młodzieży	obozów	harcerek	harcerek × dni
1931/32	—	22	608	4	96	2452	—	27	794	—	—	—
1932/33	3	27	735	5	111	2130	5	50	1157	4	88	1666
1933/34	2	42	1078	9	224	3529	4	60	1429	7	118	2709
1934/35	6	93	2360	17	461	7204	5	93	1722	16	319	6308
1935/36	6	90	2260	19	590	6113	5	93	1558	9	204	4284

Na przestrzeni ostatnich 5 lat harcerstwo na Polesiu charakteryzuje ciągle rozwój.

Przyrost liczebny w procentach dla poszczególnych lat wyraża się następującymi liczbami (I liczba dotyczy organizacji harcerzy, II—harcerek): 1932|33r.—21, 46; 1933|34r.—46, 24; 1934|35r.—119, 20; 1935|36r.—spadek 4, 9. Spadek w ostatnim roku był spowodowany świadomym hamowaniem liczbowego wzrostu na rzecz należytego przygotowania kadr kierowniczych w chorągwi harcerzy; w chorągwi harcerek spadek jest pozorny, ponieważ w roku sprawozdawczym teren chorągwi harcerek, który obejmował także część województwa lubelskiego, został ograniczony do obszaru województwa poleskiego.

Charakter ciągle ma także rozwój obozo-

wnictwa. Liczby ilustrujące rozwój obozownictwa mają tę wartość, że świadczą o inicjatywie, ruchliwości w zdobywaniu środków materialnych, wyrobieniu organizacyjnym, słowem są to dane już nie ilościowe, ale jakościowe rozwoju harcerstwa na Polesiu. Spadek liczby dni spędzonych przez harcerzy(ki) w obozach w ostatnim roku tłumaczy się dość kosztownym udziałem młodzieży w zlocie narodowym w Spale.

Zainteresowanie, jakie harcerstwo zaczyna budzić wśród najszerszych sfer społecznych Polesia oraz uznanie Związku Harcerstwa Polskiego za stowarzyszenie wyższej użyteczności zapewniają harcerstwu dalszy intensywny rozwój.

A. N.

Bibliografia harcerska.

Nie mając zamiaru potraktować bibliografii harcerskiej wyczerpująco podaję tylko niektóre dzieła, a mianowicie te, które przy organizacji i prowadzeniu pracy w drużynie harcerskiej lub gromadzie ruchowej są wprost niezbędną pomocą.

Interesujących się bliżej całością literatury harcerskiej odsyłam do opracowania B. W. Lewickiego p. t. „Literatura harcerska“ wydawnictwo „Skauta“ Lwów 1935 r. str. 36. Z dziełka tego korzystałem w znacznej mierze przy opracowywaniu bibliografii.

1. Dziedzinę współpracy nauczycielstwa i rodziców z harcerstwem omawia Janina Tworkowska w pracy p. t. „Równajmy krok“—Warszawa str. 104.

Tytuły działów mówią dostatecznie o treści książki:

Potrzeba i drogi współpracy starszego społeczeństwa z harcerstwem, geneza i ideologia ruchu harcerskiego, historia i organizacja harcerstwa zasady i metody wychowania w harcerstwie, przyjaciele harcerstwa i inne.

Aczkolwiek Tworkowska mówi w swej książce wyłącznie o harcerkach wywody jej dostatecznie orientują w całości pracy harcerskiej.

Niektóre działy, w związku z wejściem w życie nowego statutu Z. H. P. są częściowo nieaktualne, na co należy zwrócić uwagę przy czytaniu książki.

2. Stanisław Sedlaczek—Harcerstwo w szkole. Warszawa 1930 str. 12.

Niewielka ta broszura, napisana przez b. Inspektora Harcerstwa przy Min. W. R. i O. P. i b. Naczelnika Głównej Kwatery Harcerzy omawia szereg zagadnień, jakie wysuwają się w związku z istnieniem drużyny harcerskiej na terenie szkoły.

Dr. Michał Grażyński—Gawędy i przemówienia harcerskie. Rok 1926—1932. Katowice 1933 str. 88.

Przewodniczący Z.H.P. dr. Michał Grażyński w swych gawędach i przemówieniach dał niejako syntezę ideologii społeczno-państwowej harcerstwa, zwanej przez niego „walką o doskonałego człowieka“.

4. Generał Robert Baden-Powell—Wskazówki dla skautmistrzów. Podręcznik dla drużynowych zawierający teorię skautingu. Przełożył Stanisław Sedlaczek Warszawa 1930 str. XVI+148.

Książka Baden-Powella, twórcy skautingu, nie jest wbrew swej nazwie, zwykłym zbiorem wskazówek dla pracowników harcerskich.

Jest to bardzo ciekawie i ogromnie ujmująco napisana rzecz o tym czym jest skauting,

dłaczego powstał, jakie są jego istotne cechy i metody pracy, czym się różni od innych zbliżonych organizacyj.

Dzieło to można gorąco polecić wszystkim którzy w harcerstwie pragną pracować, zarówno początkującym jak i doświadczonym harcmistrzom.

5. Roland E. Philipps—System zastępowy. Przełożył Stan. Sedlaczek. Warszawa 1922 str. 52.

System zastępowy, t.j. praca w niewielkich, dobranych zespołach chłopców jest jedną z najbardziej charakterystycznych metod harcerskich. Książka Philippsa jest zbiorem myśli i wskazówek dotyczących tej właśnie metody. Przekład polski odbiega nieco od oryginału, gdyż tłumacz przystosował części dzieła, u nas nieaktualne, do polskich stosunków.

6. Józef Sosnowski — Harcerstwo jako wielka gra. — Proba pedagogicznego uzasadnienia systemu gier i zabaw harcerskich. Warszawa 1933 str. 56.

Poza systemem zastępowym podstawową metodą pracy harcerskiej jest potraktowanie jej jako wielkiej gry i współzawodnictwa.

W części pierwszej swej książki omawia Sosnowski teorię zabawy i rolę jej w wychowaniu i kształceniu; w części drugiej klasyfikuje gry i zabawy harcerskie pod względem ich rodzaju i wieku uczestników.

7. Ewa Grodecka — Tropem zastępu Żorawi. Katowice. 1933 str. 103.

Jest to, ujęty w formę powieściową, system pracy w zastępie i drużynie harcerek.

O ile książka Philippsa jest wytworem ducha i umysłowości angielskiej, o tyle książka Grodeckiej, jest swojska, jako oparta na doświadczeniach w pracy w harcerstwie żeńskim w Polsce.

8. Aleksander Kamiński—Antek Cwaniak. Książka o zuchach ilustr. Wł. Kornecki. Katowice 1932 str. 206.

Ruch ruchowy będący niejako przedszkolem harcerstwa rozwija się coraz bardziej.

Jednak praca z zuchami, aczkolwiek ogromnie wdzięczna, jest nieco odmienna od sposobów przyjętych w drużynach harcerskich, obejmujących chłopców (dziewcząt) ponad lat 12.

Książkę Kamińskiego można śmiało nazwać podręcznikiem pracy ruchowej. Jest nim mimo swej powieściowej formy i pozoru, iż pisana była dla chłopców.

Z kart książki bije porywający entuzjizm i wiara w przyszłość ruchu. Niesposób wprost po przeczytaniu oprzeć się chęci poprowadzenia gromady ruchowej.

9. Alojzy Pawełek—Młoda drużyna—Podręcznik pracy harcerskiej w drużynie—z przedmową dr. K. Lutosławskiego. Wyd. IV. Warszawa 1934 r. str. 111.

Podstawowy podręcznik pracy w drużynie harcerskiej obejmujący 4 części: 1) organizacja drużyny, 2) wzory zbiorów zastępów, 3) ćwiczenia i 4) życie wewnętrzne.

10. Aleksander Kamiński—książka wodza zuchów. Katowice 1933 r. str. 363.

Podręcznik pracy zuchowej, obejmujący całokształt ruchu.

11. Próby harcerskie—Wyd. III. Warszawa.

Urzędowy program prób harcerskich i zuchowych. Bez znajomości tego programu nie do pomyślenia jest ułożenie planu pracy w drużynie.

12. Jadwiga Zwolakowska—W gromadzie zuchów. Katowice 1933 str. 249.

Podręcznik żeńskiej pracy zuchowej.

13. Sprawności harcerskie wydane na zlecenie Głównej Kwatery Harcerzy. Warszawa. 1936 str. 256.

Oficjalny program prób sprawności, stanowiących nieodłączną i b. ważną część pracy harcerskiej.

Program każdej sprawności jest uzupełniony wskazówkami co do jej istoty i metod sprawdzania umiejętności poddającego się próbie harcerza.

14. Zygmunt Wyrobek — Harcerz w polu. Ćwiczenia w terenie. Wyd. II. Lwów 1932. str. 204.

Podręcznik ćwiczeń harcerskich w terenie. 15. Inż. Zbigniew Trylski — Obozy. Uwagi dla kierowników obozów harcerskich i dla przyjaciół młodzieży. Warszawa. 1933 str. 232.

Całokształt wiedzy o obozownictwie.

16. Juliusz Dąbrowski — Gry i zabawy w izbie harcerskiej. Wyd. II. Warszawa 1934. str. VIII+80.

Systematycznie ułożony zbiór gier i zabaw harcerskich w izbie.

17. Nekrasz — Pionierka harcerka — Praktycznie ułożony i ładnie napisany podręcznik pionierki t. j. ćwiczeń technicznych drużyny czy zastępu w polu.

18. Regulamin munduru harcerskiego. Warszawa 1933 str. 12.

Czasopisma harcerskie.

1. „Na Tropie“, dwutygodnik, Warszawa, Wiejska 3, konto P. K. O. Katowice 305.330, pren. roczna 4.00 zł.

2. „Na tropie zuchów“, dodatek do „Na Tropie“, łączna prenumerata roczna 5.00 zł.

3. „Skrzydła“, miesięcznik, organ G. K. Ż., Warszawa, Wiejska 3, prenumerata roczna 5.00 zł.

4. „W Kręgu Wodzów“, miesięcznik, organ G. K. H., Warszawa, Wiejska 3, konto P. K. O. Katowice 305.330, prenumerata roczna łącznie z „Na Tropie“ 7.00 zł. A. S.

ZARZĄDZENIE RADY MINISTRÓW

z dnia 8 kwietnia 1936 r.

o nadaniu statutu stowarzyszeniu „Związek Harcerstwa Polskiego“.

(Przedruk z Monitora Polskiego z dnia 20 kwietnia 1936 r. Nr. 92).

Na podstawie art. 47 ust. 2 i 3 prawa o stowarzyszeniach z dnia 27 października 1932 r. (Dz. U. R. P. Nr. 94, poz. 808) i § 2 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 1936 r. o uznaniu stowarzyszenia „Związek Harcerstwa Polskiego“ za stowarzyszenie wyższej użyteczności (Dz. U. R. P. Nr. 28, poz. 228) zarządza się co następuje:

§ 1.

Nadaje się dołączony do zarządzenia niniejszego statut stowarzyszenia wyższej użyteczności „Związek Harcerstwa Polskiego“.

§ 2.

Stowarzyszenie „Związek Harcerstwa Polskiego“, zarejestrowane w Komisariacie Rządu m. st. Warszawy dnia 16 listopada 1932 r. pod Nr. 1821, wykreśla się z rejestru stowarzyszeń.

§ 3.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezes Rady Ministrów:
Marian Zyndram-Kościałkowski.
Minister Spraw Wewnętrznych
Wł. Raczkiewicz.

Załącznik do Zarządzenia Rady Ministrów z dnia 8 kwietnia 1936 r.

STATUT ZWIĄZKU HARCERSTWA POLSKIEGO.

R o z d z i a ł I.

Nazwa, charakter, cel i środki działania.

§ 1.

(1) Stowarzyszenie nosi nazwę: „Związek Harcerstwa Polskiego (Z. H. P.)“.

(2) Związek Harcerstwa Polskiego (Z.H.P.) jest stowarzyszeniem wyższej użyteczności w rozumieniu prawa o stowarzyszeniach.

(3) Terenem działalności Związku jest obszar Państwa Polskiego. Siedzibą władz naczelnych Z. H. P. jest m. st. Warszawa.

§ 2.

Z. H. P., jako stowarzyszenie wyższej użyteczności, zgodnie z art. 48 prawa o stowarzyszeniach, posiada osobowość prawną i może przyjmować zapisy i darowizny oraz nabywać i zbywać majątek ruchomy i nieruchomy bez ograniczeń i bez potrzeby uzyskiwania pozwoleń, przewidzianych w przepisach specjalnych regulujących sprawy zapisów, darowizn oraz nabywania majątku przez osoby fizyczne i prawne.

§ 3.

Patronem ideowym Związku Harcerstwa Polskiego jest Marszałek Józef Piłsudski,

§ 4.

Z. H. P. ma na celu:

- a) wychowanie metodami harcerskimi dzielnych, prawych i zdolnych do poświęceń ludzi w myśl Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego;
- b) przygotowanie młodzieży do świadomej, czynnej i ofiarnej służby dla Państwa Polskiego, opartej na Jego umiłowaniu i żołnierskiej gotowości do Jego obrony, bezinteresowności, karności obywatelskiej i honorze;
- c) wprowadzenie zasad ideologii harcerskiej do życia publicznego;
- d) pomoc w pracy harcerskiej polskiej młodzieży poza granicami kraju i współdziałanie z międzynarodowym ruchem skautowym.

§ 5.

(1) Wychowanie młodzieży harcerskiej opiera się na zasadach etyki chrześcijańskiej.

(2) Podstawą ideologii harcerskiej jest Przyrzeczenie i Prawo Harcerskie, które brzmią następująco:

Przyrzeczenie Harcerskie:

„Mam szczerą wolę całym życiem pełnić służbę Bogu i Polsce, nieść chętną pomoc bliźnim i być posłusznym Prawu Harcerskiemu.

Prawo Harcerskie:

1. Harcerz służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.

1. Harcerka służy Bogu i Polsce i sumiennie spełnia swoje obowiązki.

2. Na słowie harcerza polegaj jak na Zawiszy.

3. Harcerz jest pożyteczny i niesie pomoc bliźnim.

4. Harcerz w każdym widzi bliźniego, a za brata uważa każdego innego harcerza.

5. Harcerz postępuje po rycersku.

6. Harcerz miłuje przyrodę i stara się ją poznać.

7. Harcerz jest karny i posłuszny rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.

8. Harcerz jest zawsze pogodny.

9. Harcerz jest oszczędny i ofiarny.

10. Harcerz jest czysty w myśli, mowie i uczynkach; nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych

2. Na słowie harcerki polegaj jak na Zawiszy.

3. Harcerka jest pożyteczna i niesie pomoc bliźnim.

4. Harcerka w każdym widzi bliźniego, a za siostrę uważa każdą inną harcerkę.

5. Harcerka postępuje po rycersku

6. Harcerka miłuje przyrodę i stara się ją poznać.

7. Harcerka jest karna i posłuszna rodzicom i wszystkim swoim przełożonym.

8. Harcerka jest zawsze pogodna.

9. Harcerka jest oszczędna i ofiarna

10. Harcerka jest czysta w myśli, mowie i uczynkach; nie pali tytoniu i nie pije napojów alkoholowych

(3) Naczelna Rada Harcerska za zgodą władzy nadzorczej może ustalić inne sformułowanie zasad Prawa i Przyrzeczenia Harcerskiego dla zuchów i starszych harcerzy.

§ 6.

(1) Dla osiągnięcia swych celów Z. H. P.:

- a) organizuje członków i uczestników w odpowiednie jednostki organizacyjne (§ 18),
- b) prowadzi pracę wychowawczą metodami harcerskimi przez urządzenie obozów, wycieczek, gier i ćwiczeń, zlotów, gawęd i t. p., stosując system zastępowy,
- c) prowadzi przysposobienie wojskowe w zakresie ustalonym przez właściwe władze państwowe,
- d) szkoli kierowników pracy harcerskiej,
- e) zabiega o fundusze, gromadzi pomoce, zakłada odpowiednie placówki i urządzenia, n.p.: biblioteki, wystawy, warsztaty, świetlice, ogniska wychowawcze, domy i szkoły harcerskie, spółdzielnie, składnice harcerskie, kasy oszczędności i t. p.
- f) prowadzi akcję wydawniczą i propagandową,

g) prowadzi pracę społeczno-wychowawczą w duchu harcerskim wśród społeczeństwa.

(2) Działalność powyższą rozwija Z. H. P. w ramach obowiązujących ustaw i rozporządzeń.

R o z d z i a ł II.

Członkowie i uczestnicy Związku.

§ 7.

(1) Członkowie Z. H. P. dzielą się na:

- a) harcmistrzów i harcmistrzynie,
- b) działaczy i działaczki,
- c) starszych harcerzy i starsze harcerki,
- d) członków współdziałających,
- e) członków popierających.

(2) Młodzież nieszkolna w wieku do lat 18 oraz młodzież szkolna może należeć w charakterze uczestników.

(3) Uczestnicy dzielą się na harcerzy i uczniów.

§ 8.

(1) Harcmistrzem (harcmistrznią) może zostać pełnoletni harcerz (harcerka), posiadający (a) przygotowanie do prowadzenia pracy wychowawczej w Związku i odpowiadający (a) warunkom określonym w regulaminie wewnętrznym.

(2) Obowiązki harcmistrzów i harcmistrzynie są następujące:

- a) przestrzeganie Prawa Harcerskiego,
- b) czynny udział w pracy harcerskiej przede wszystkim na stanowiskach wychowawczych,
- c) krzewienie ideologii harcerskiej i popieranie celów Związku,
- d) opłacanie składki ustalonej przez Naczelną Radę.

(3) Uprawnienia harcmistrzów i harcmistrzynie są następujące:

- a) bierne i czynne prawo wyborcze do wszystkich władz Związku,
- b) prawo do sprawowania wszelkich funkcji w Związku.

(4) Mianuje i zwalnia harcmistrzów Naczelnik Harcerzy, harcmistrzynie — Naczelniczka Harcerzek (§ 50).

(5) Stopniem wstępnym do harcmistrza (harcmistrzynie) jest podharcmistrz (podharcmistrzynie). Prawa, obowiązki i sposób mianowania i zwalniania podharcmistrzów i podharcmistrzynie określa regulamin wewnętrzny.

§ 9.

(1) Działaczem (działaczką) może zostać pełnoletni harcerz (harcerka) lub pełnoletni członek współdziałający, posiadający przygotowanie do prowadzenia pracy w Związku w zasadzie na stanowisku innym, niż ściśle wychowawczym, i odpowiadający warunkom, określonym w regulaminie wewnętrznym.

(2) Obowiązki działaczy i działaczek są następujące:

- a) czynny udział w pracy harcerskiej,
- b) krzewienie ideologii harcerskiej i popieranie celów Związku,
- c) opłacanie składki, ustalonej przez Naczelną Radę.

(3) Uprawnienia działaczy i działaczek są następujące:

- a) bierne prawo wyborcze do wszystkich władz Związku, czynne do władz okręgu,
- b) prawo do pełnienia wszelkich funkcji w Związku z wyjątkiem Komendanta (Komendantki) Chorągwi, Szefa Głównej Kwatery oraz Naczelnika Harcerzy i Naczelniczki Harcerzek.

(4) Mianuje i zwalnia działaczy z pośród członków współdziałających Przewodniczący Z. H. P. (§ 50), z pośród harcerzy — Naczelnik Harcerzy, z pośród harcerzek — Naczelniczka Harcerzek.

§ 10.

(1) Starszym harcerzem (starszą harcerką) zostaje wychowanek drużyny po ukończeniu 18 lat życia lub szkoły średniej. Ponadto starszym harcerzem (starszą harcerką) może zostać każda osoba, mająca ukończonych 18 lat i odpowiadająca warunkom, określonym w regulaminie wewnętrznym.

(2) Obowiązki starszych harcerzy i harcerzek są następujące:

- a) przestrzeganie Prawa Harcerskiego,
- b) udział w życiu i pracach jednostek starszoharcerskich,
- c) krzewienie ideologii harcerskiej,
- d) opłacanie składki, ustalonej przez Naczelną Radę.

(3) Pełnoletni starsi harcerze i starsze harcerki mają bierne prawo wyborcze do władz okręgu.

(4) Przyjmują i zwalniają starszych harcerzy i starsze harcerki kierownicy kręgów starszoharcerskich.

§ 11.

(1) Członkiem współdziałającym może zostać każda osoba, mająca ukończonych lat 18 i współdziałająca w pracy Związku. Członkowie współdziałający łączą się w koła przyjaciół harcerstwa.

(2) Obowiązki członków współdziałających są następujące:

- a) czynne popieranie celów Związku,
- b) opłacanie składki, ustalonej przez Naczelną Radę.

(3) Pełnoletni członkowie współdziałający mają bierne prawo wyborcze do władz okręgu.

(4) Przyjmują i zwalniają członków współdziałających zarządy okręgów (§ 39) lub zarządy kół przyjaciół (§ 26).

§ 12.

(1) Członkiem popierającym może zostać każda osoba prawna lub fizyczna, która zobowiąże się do stałego wpłacania zadeklarowanej przez siebie składki i zostanie przyjęta przez Naczelnictwo lub upoważnione do tego organa.

(2) Członkowie popierający nie mają ani biernego, ani czynnego prawa wyborczego.

§ 13.

(1) Władze upoważnione do przyjmowania członków, mogą usuwać z Z. H. P. członków którzy:

- a) popełnili czyn niehonorowy lub działają na szkodę Związku,
- b) nie stosują się do statutu i regulaminów lub zalegają ze składką dłużej niż rok.

(1) W wypadku usunięcia członka na podstawie ust. (1) pkt. a), usuwanemu przysługuje prawo odwołania się do właściwego sądu harcerskiego zgodnie z Regulaminem Sądów Harcerskich, a w razie usunięcia na podstawie ust. (1) pkt. b) — do hierarchicznie wyższej władzy harcerskiej.

§ 14.

(1) Uczestnicy do lat 11 noszą nazwę zuchów i są organizowani w gromady zuchowe.

(2) Uczestnicy powyżej lat 11 noszą nazwę harcerzy i są organizowani w drużyny harcerskie.

(3) Uczestników wychowuje się w drużynach i gromadach w myśl zasad Przyrzeczenia i Prawa Harcerskiego.

(4) Uczestników przyjmuje się do drużyn i gromad zuchowych za zezwoleniem rodziców lub opiekunów oraz jeżeli chodzi o młodzież szkolną — władz szkolnych. Uczestnicy mają prawo korzystania z urządzeń Z.H.P., nie mają jednak

ani czynnego, ani biernego prawa wyborczego. Młodzież szkolna należy do gromad i drużyn zorganizowanych w obrębie szkół i znajdujących się pod dozorem władz szkolnych, które w tym celu wyznaczają opiekunów tych gromad i drużyn.

(5) Zwolnienie lub usunięcie uczestnika z gromady lub drużyny odbywa się zgodnie z przepisami regulaminu wewnętrznego.

§ 15.

Członkom i uczestnikom narodowości niepolskiej osobny regulamin może zapewnić szczególne warunki należenia do Z. H. P.

R o z d z i a ł III.

Ustrój Związku.

§ 16.

Z. H. P. składa się z organizacji: harcerzy, harcerek, przyjaciół harcerstwa.

§ 17.

(1) Organizacja harcerzy obejmuje: harcerzy i zuchów, starszych harcerzy, harcmistrzów oraz działaczy i członków współdziałających, powołanych do pełnienia funkcji w organizacji harcerzy.

(2) Przepis ust. (1) stosuje się odpowiednio do organizacji harcerek.

§ 18.

Organizacja harcerzy (harcerek) dzieli się na chorągwie, a chorągwie — na hufce, Hufce składają się z gromad zuchowych, drużyn harcerskich i kręgów starszoharcerskich.

§ 19.

(1) Drużyna składa się zasadniczo z 4-5 osób po 6 — 10 członków. Drużyną, gromadą, kręgiem, kieruje drużynowy względnie drużynowa, mianowani przez komendanta względnie komendantkę chorągwi. W drużynach szkolnych kandydatura drużynowego (drużynowej) musi być uprzednio uzgodniona z kierownictwem szkoły.

(2) Kręgi starszoharcerskie mogą przedstawiać kandydatów na swych drużynowych.

(3) Regulamin wewnętrzny może uregulować odmiennie nazwę kierowników gromad i kręgów.

§ 20.

(1) Gromady, drużyny i kręgi, istniejące na terenie obwodu (§ 35), tworzą hufiec harcerzy i hufiec harcerek. W razie potrzeby hufce mogą być tworzone na terytorium mniejszym niż obwód.

(2) Pracą hufca harcerzy kieruje hufcowy, hufca harcerek — hufcowa.

(3) Hufcowego mianuje Naczelnik Harcerzy z pośród harcmistrzów lub pełnoletnich podharcmistrzów, ewentualnie z pośród działaczy. Przepis ten stosuje się odpowiednio do mianowania hufcovej.

§ 21.

Hufce harcerzy, istniejące na terenie okręgu (§ 38), tworzą chorągiew harcerzy, a hufce harcerek — chorągiew harcerek. Pracą chorągwi kieruje komendant (komendantka) chorągwi przy pomocy komendy chorągwi. Komendanta mianuje Naczelnik Harcerzy z pośród harcmistrzów, a komendantkę — Naczelniczka z pośród harcmistrzyń po zasięgnięciu opinii zarządu okręgu. Sposób powołania kandydatów na komendanta (komendantkę) chorągwi określa regulamin wewnętrzny.

§ 22.

(1) Na czele organizacji harcerzy stoi Naczelnik Harcerzy, na czele organizacji harcerek — Naczelniczka Harcerek.

(2) Organem pracy Naczelnika jest Główna Kwatera Harcerzy z Szefem Głównej Kwatery na czele, organem pracy Naczelniczki Harcerek — Główna Kwatera Harcerek.

§ 23.

Organizacja przyjaciół harcerstwa obejmuje działaczy (działaczki), niepełniących służby w organizacji harcerzy lub organizacji harcerek, członków współdziałających i członków popierających.

§ 24.

(1) Organizacja przyjaciół harcerstwa dzieli się na koła przyjaciół harcerstwa.

(2) Koła przyjaciół harcerstwa bądź współdziałają z jednostkami organizacyjnymi harcerzy, bądź samodzielnie realizują cele wymienione w § 4 pkt. c).

§ 25.

(1) Koła przyjaciół harcerstwa mogą powstawać w każdej miejscowości bądź też obejmować kilka sąsiednich osiedli. Również w jednej miejscowości za zgodą zarządu okręgu może być więcej kół.

(2) Zarządy kół, obejmujących swoją działalnością większą ilość jednostek harcerskich, mogą powoływać do życia grona przyjaciół poszczególnych jednostek organizacyjnych.

(3) Koło musi się składać conajmniej z 20 członków z pośród działaczy lub członków współdziałających. Zarząd okręgu ma prawo obniżyć w wyjątkowych wypadkach minimum liczby członków koła do 10.

§ 26.

Władzami koła przyjaciół harcerstwa są:

- a) walne zebrania koła,
- b) zarząd koła,
- c) komisja rewizyjna.

§ 27.

(1) Walne zebrania członków koła mogą być zwyczajne i nadzwyczajne.

(2) Zwyczajne walne zebranie koła musi być zwoływane przynajmniej raz na rok w miesiącu styczniu.

(3) Nadzwyczajne walne zebranie jest zwoływane:

- a) według uznania zarządu koła,
- b) na żądanie komisji rewizyjnej,
- c) na żądanie 1/3 członków koła, niemniej jednak niż 10 członków, a przy liczbie koła powyżej 150 członków na żądanie 50 członków,
- d) na żądanie wyższych władz Związku.

(4) Data, godzina, miejsce i porządek dzienny walnego zebrania koła muszą być podane do wiadomości co najmniej na 8 dni przed terminem w sposób wyznaczony przez jedno z poprzednich walnych zebrań.

(5) Walne zebrania są prawomocne bez względu na liczbę przybyłych członków koła. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów.

§ 28.

Walne zebranie koła:

- a) rozpatruje i zatwierdza sprawozdanie zarządu koła oraz wnioski komisji rewizyjnej, udziela absolutorium zarządowi,
- b) dokonywa wyboru zarządu i komisji rewizyjnej,
- c) uchwała wnioski do programu prac i budżet na rok następny,
- d) załatwia wnioski, przedstawione przez zarząd lub poszczególnych członków,
- e) może własną uchwałą rozwiązać koło.

§ 29.

(1) Zarząd koła wybierany jest przez walne zebranie na przeciąg jednego roku i składa się z 4—9 członków i 1—4 zastępców.

(2) Ponadto w skład zarządu wchodzi z urzędu według zasad ustalonych w regulaminie wewnętrznym opiekunowie i kierownicy jednostek organizacyjnych, z którymi współdziała dane koło.

(3) Zarząd wybiera z pośród siebie przewodniczącego, wiceprzewodniczącego, sekretarza

rza i skarbnika. Przewodniczący zwołuje posiedzenie zarządu przynajmniej 6 razy do roku. Przewodniczący obowiązany jest zwołać posiedzenie zarządu na żądanie jednego z członków zarządu oraz na żądanie władz wyższych

§ 30.

(1) Do kompetencji zarządu koła należy kierowanie sprawami koła, a w szczególności:

- a) reprezentowanie koła,
- b) própaganda harcerstwa i jednanie członków, w związku z tem przyjmowanie i wykreślanie członków koła.
- c) realizowanie celów koła (§ 24),
- d) gromadzenie fundusów na rzecz jednostek organizacyjnych Związku, zwłaszcza drużyn i gromad miejscowych, w drodze ściągania wpisowego i składek i drogą imprez dochodowych,
- e) gospodarowanie w ramach uchwalonego budżetu,
- f) składanie zarządowi okręgu sprawozdań z działalności koła.
- g) opracowywanie swych preliminarzy budżetowych,
- h) zwoływanie zebrań koła i przygotowanie materiałów dla ich obrad i wykonywanie uchwał i instrukcyj walnego zebrania oraz zarządzeń władz wyższych.

(2) Zarząd koła może być zawieszony w czynnościach przez władze wyższe; wszelkie czynności. przejmuje wówczas osoba wyznaczona przez zarząd okręgu.

§ 31.

Komisja rewizyjna koła składa się z 3 członków i 1—2 zastępców, wybieranych przez walne zebranie na jeden rok; sprawuje ona kontrolę nad gospodarką finansową koła.

§ 32.

Prace kół przyjaciół harcerstwa na terenie obwodu koordynuje obwodowy kierownik kół przyjaciół, wybierany co roku przez przewodniczących wszystkich kół w obwodzie i zatwierdzonych przez zarząd okręgu.

§ 33.

Pracą kół przyjaciół na terenie okręgu kieruje z ramienia zarządu okręgu okręgowy kierownik kół przyjaciół, powołany przez zarząd okręgu ze swego grona.

R o z d z i a ł IV.

Podział terytorialny.

§ 34.

Terytorialnie Z. H. P. dzieli się na okręgi,

a okręgi na obwody, które obejmują wszystkie jednostki organizacyjne na danym terenie.

§ 35.

Obwody zasadniczo pokrywają się z powiatami administracyjnymi. Tworzy i znosi obwody Naczelnictwo na wniosek zarządu okręgu.

§ 36.

(1) Na czele obwodu stoi zarząd obwodu, w skład którego wchodzi: obwodowy kierownik kół przyjaciół, hufcowy i hufcowa oraz osoby przez nich zaproszone. Jeżeli na terenie obwodu istnieje kilka hufców, to do zarządu obwodu wchodzi hufcowy (hufcowa) wyznaczony przez komendanta (komendantkę) chorągwi w porozumieniu z zarządem okręgu. Zarządowi obwodu służy prawo kooptacji. Ponadto w skład zarządu wchodzi delegat inspektora szkolnego.

(2) Zarząd wybiera z pośród siebie przewodniczącego, sekretarza i skarbnika.

§ 37.

Do kompetencji zarządu obwodu należy:

- a) reprezentowanie harcerstwa wobec władz i społeczeństwa,
- b) koordynowanie wystąpień harcerstwa na zewnątrz,
- c) zbieranie fundusów na potrzeby pracy harcerskiej.

§ 38.

Granice okręgu winny być w miarę możliwości zgodne z granicami województw. Okręgi tworzy i znosi Naczelnictwo Z. H. P.

§ 39.

Władza okręgu stanowią:

- a) zjazd okręgu,
- b) zarząd okręgu (Z. O.),
- c) komisja rewizyjna,
- d) sąd harcerski.

§ 40.

(1) W zjeździe okręgu biorą udział:

- a) hufcowi i hufcowe,
- b) harcmistrze i harcmistrzynie, działacze i działaczki, pełnoletni podharcmistrze i pełnoletnie podharcmistrzynie, o ile wywiązali się z obowiązków organizacyjnych,
- c) kierownicy lub zastępcy kierowników, zarejestrowanych w Głównej Kwaterze, kregów starszoharcerskich,

- d) przewodniczący lub zastępcy przewodniczących kół przyjaciół harcerstwa, zarejestrowanych w zarządzie okręgu.
- e) członkowie zarządu okręgu, komisji rewizyjnej, sądu harcerskiego, komendant i komendantka chorągwi, przewodniczący zarządów obwodów oraz obwodowi kierownicy kół przyjaciół harcerstwa.

(2) Jeżeli ilość uprawnionych do udziału w zjeździe okręgu z grup: a), b), c), d), przekroczy 300 osób, będą oni brać udział w zjeździe przez swych delegatów. Ilość delegatów z grup: a), b), c) nie może przekroczyć 60 osób z każdej, a z grupy d) — osób 100. Sposób wybierania tych delegatów określa regulamin wewnętrzny.

(3) Zasady kwalifikacji harcmistrzów i harcmistrzyń, podharcmistrzów i podharcmistrzyń, działaczy i działaczek (ust. (1) lit. b)) oraz rejestracji kręgów i kół (ust. (1) lit. c) i d)) określa regulamin Walnego Zjazdu Z. H. P.

§ 41.

(1) Zjazd okręgu:

- a) decyduje ostatecznie w sprawach okręgu, niezatrzeżonych władzom naczelnym,
- b) wybiera zarząd okręgu, komisję rewizyjną i sąd harcerski,
- c) przyjmuje sprawozdanie zarządu okręgu, komendantów chorągwi i komisji rewizyjnej,
- d) udziela absolutorium zarządowi okręgu,
- e) zatwierdza budżet,
- f) uchwała wnioski w sprawie likwidacji okręgu.

(2) Zjazd okręgu jest prawomocny bez względu na ilość obecnych. Uchwały zapadają zwykłą większością głosów.

§ 42.

Zwyczajny zjazd okręgu odbywa się co roku w pierwszym kwartale. Zwołuje go Zarząd okręgu, zawiadamiając komendy chorągwi, zarządy kół przyjaciół i obwodów oraz komisję rewizyjną i sąd harcerski przynajmniej na miesiąc przed terminem z podaniem porządku obrad.

§ 43.

Nadzwyczajny zjazd zwołuje zarząd okręgu z własnej inicjatywy, na żądanie komisji rewizyjnej lub na polecenie Naczelnictwa Z. H. P. Nadzwyczajny zjazd winien być ogłoszony w ciągu najdalej miesiąca od wpłynięcia żądania lub polecenia z zachowaniem warunków § 42.

§ 44.

(1) Zarząd okręgu składa się z 9—18 osób wybranych na trzy lata przez zjazd okręgu z pośród pełnoletnich członków Związku. Co roku ustępuje trzecia część członków według starszeństwa wyboru; w pierwszych dwóch latach przez losowanie. Ponadto w skład zarządu wchodzi: komendant i komendantka chorągwi oraz po jednym przedstawicielu terytorialnie właściwych kuratorów okręgów szkolnych.

(2) W razie ustąpienia kogoś z członków zarządu podczas kadencji zarząd uzupełnia się przez kooptację. Przybrany członek pełni funkcję do upływu kadencji tej osoby, na której miejsce został kooptowany.

(3) Zarządowi służy prawo kooptacji ponad liczbę członków zarządu. Ilość członków kooptowanych nie może przekroczyć 1/3 ilości członków z wyboru. Mandaty tych członków ważne są do najbliższego zwyczajnego zjazdu okręgu.

§ 45.

Zarząd okręgu wyłania ze swego grona prezydium w składzie: przewodniczącego, jednego lub dwóch wiceprzewodniczących, sekretarza, skarbnika oraz okręgowego kierownika kół przyjaciół harcerstwa. Nadto w skład prezydium wchodzi: komendant i komendantka chorągwi. Przewodniczący zwołuje zebranie prezydium przynajmniej raz na miesiąc, a plenarne zebranie przynajmniej trzy razy do roku, ponadto na żądanie 1/3 członków lub na polecenie Naczelnictwa.

§ 46.

(1) Do zarządu okręgu należy:

- a) pomoc moralna i materialna dla jednostek organizacyjnych i propaganda harcerstwa,
- b) reprezentacja oraz koordynowanie wystąpień harcerskich na terenie okręgu,
- c) kontrola działalności zarządów obwodów,
- d) organizowanie kół przyjaciół i nadawanie kierunku ich działalności oraz rozwiązywanie tych kół,
- e) wybór kapelana okręgu,
- f) kontrola gospodarki finansowej wszystkich jednostek harcerskich na terenie okręgu z wyjątkiem jednostek centralnych.

(2) Zarząd okręgu może kontrolę gospodarki finansowej (ust. (1) lit. f) poszczególnych jednostek powierzać zarządom obwodów lub kół przyjaciół.

(3) Korespondencję zarządu okręgu podpisuje przewodniczący lub wiceprzewodniczący oraz sekretarz, czeki — skarbnik lub inny upoważniony członek zarządu.

§ 47.

Zarządowi przysługuje w stosunku do komendanta i komendantki chorągwi prawo czynienia uwag. Kwestie sporne między zarządem okręgu i komendantem (komendantką) chorągwi rozstrzyga Naczelnictwo lub z jego upoważnienia Naczelnik (Naczelniczka) z tym, że przez czas sporu obowiązuje decyzja zarządu okręgu.

§ 48.

Komisja rewizyjna okręgu składa się z 5 członków i 2 zastępców wybieranych przez zjazd okręgu na jeden rok; sprawuje kontrolę gospodarki finansowej zarządu okręgu.

§ 49.

Sąd harcerski okręgu składa się z 5 członków i 2 zastępców wybieranych przez zjazd okręgu na jeden rok. Ustrój i tryb postępowania określa Regulamin Sądów Harcerskich.

R o z d z i a ł V.

Władze Naczelne.

§ 50.

Władzami Naczelnymi Z. H. P. są:

- a) Walny Zjazd,
- b) Naczelna Rada Harcerska (N. R. H.),
- c) Przewodniczący Z. H. P.,
- d) Naczelnictwo,
- e) Naczelnik Harcerzy i Naczelniczka Harcererek,
- f) Komisja Rewizyjna Związku,
- g) Naczelny Sąd Harcerski.

§ 51.

- (1) W Walnym Zjeździe biorą udział:
  - a) harcmistrze i harcmistrzynie, o ile wywiązali się z obowiązków organizacyjnych,
  - b) hufcowi i hufcowe,
  - c) kierownicy kręgów starszoharcerskich, zarejestrowanych w Głównej Kwaterze, liczących przynajmniej 15 osób, o ile są harcmistrzami (harcmistrzyniami), działaczami (działaczkami) lub pełnoletnimi podharcmistrzami (podharcmistrzyniami),
  - d) przewodniczący kół przyjaciół w zarządzie okręgu zarejestrowanych, liczących przynajmniej 20 osób, o ile są harcmistrzami (harcmistrzyniami) lub działaczami (działaczkami),
  - e) członkowie Naczelnej Rady Harcerskiej, Naczelnictwa, Komisji Rewizyjnej Związku, Naczelnego Sądu Harcerskiego, członkowie czynni głównych kwater (§ 22), przewodniczący zarządów okręgów lub ich zastępcy oraz okręgowi

kierownicy kół przyjaciół harcerstwa, o ile są działaczami (działaczkami) lub harcmistrzami (harcmistrzyniami).

(2) Zasady rejestracji kręgów starszoharcerskich w Głównych Kwaterach (ust. (1) lit. c)) i kół przyjaciół w zarządach okręgów (ust. (1) lit. d)) oraz kwalifikacji harcmistrzów (ust. (1) lit. a)) zawarte są w regulaminie Walnego Zjazdu.

(3) Ilość uprawnionych do udziału w Zjeździe w grupach a) do d) nie może wynosić więcej, niż 100 osób z każdej. W razie przekroczenia tej liczby w którejkolwiek grupie udział w Zjeździe brać będą delegaci tej grupy w liczbie nie mniejszej, niż 75, a nie większej, niż 100. Sposób wybierania tych delegatów określa regulamin Walnego Zjazdu.

(4) Ilość osób wymienionych w ust. (1) pkt. e) uprawnionych do uczestnictwa w Walnym Zjeździe nie może przekroczyć 125; w razie przekroczenia tej liczby ulega odpowiedniemu ograniczeniu w zjeździe liczba członków czynnych Głównych Kwater, według zasad, zawartych w regulaminie Walnego Zjazdu.

§ 52.

Walny Zjazd:

- a) decyduje ostatecznie w sprawach ideowych Związku,
- b) wybiera:
  - 1) członków Naczelnej Rady Harcerskiej pochodzących z wyboru,
  - 2) Komisję Rewizyjną Związku,
  - 3) Naczelny Sąd Harcerski,
- c) przyjmuje sprawozdania Naczelnictwa, Naczelnika, Naczelniczki i Komisji Rewizyjnej Związku,
- d) udziela Naczelnictwu absolutorium,
- e) decyduje o zmianie statutu i likwidacji Z. H. P.

§ 53.

Zwyczajny Walny Zjazd odbywa się co trzy lata w pierwszej połowie roku kalendarzowego. Zwołuje go Naczelnictwo, zawiadamiając zarządy okręgów i ogłaszając w organie Związku przynajmniej na dwa miesiące przed terminem z podaniem porządku obrad.

§ 54.

Nadzwyczajny Walny Zjazd zwołuje Naczelnictwo z własnej inicjatywy, na żądanie Komisji Rewizyjnej Związku, Naczelnej Rady Harcerskiej lub 100 harcmistrzów. Żądanie zwołania Nadzwyczajnego Walnego Zjazdu winno być przedłożone na piśmie z podaniem proponowanego porządku dziennego. Naczelnictwo ma prawo porządek ten uzupełnić. Nadzwyczajny Walny Zjazd winien być ogłoszony w ciągu najdalej miesiąca od daty wpłynięcia żądania w tej sprawie z zachowaniem warunków z § 53.

§ 55.

Walny Zjazd jest prawomocny bez względu na liczbę obecnych, jednak sprawy przewidziane przez § 73 winny być uchwalane kwalifikowaną większością głosów przy obecności przynajmniej połowy uprawnionych członków Zjazdu.

§ 56.

(1) Naczelna Rada Harcerska składa się:

- a) z 24 członków wybieranych na 6 lat przez Walny Zjazd z pośród harcmistrzów, harcmistrzyń, działaczy i działaczek,
- b) z delegatów zarządów okręgów (działaczy i działaczek, harcmistrzów i harcmistrzyń), wybieranych przez zarządy okręgowe po jednym z każdego Z. O. na przeciąg jednego roku,
- c) z Naczelnego Kapelana, komendantów i komendantek chorągwi,
- d) z dwu przedstawicieli Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, pełniących funkcję inspektora i inspektorki do spraw harcerstwa.

(2) Naczelna Rada Harcerska konstituuje się po każdym Zwyczajnym Walnym Zeździe pod przewodnictwem przewodniczącego Zjazdu.

(3) Przewodniczący Z. H. P. jest równocześnie przewodniczącym Naczelnnej Rady Harcerskiej. Połowa członków Naczelnnej Rady z wyboru ustępuje co trzy lata w terminie Zwyczajnego Walnego Zjazdu, pierwszy raz przez losowanie, a w następnych latach według starszeństwa wyboru. W razie ustąpienia któregoś z członków w czasie trwania kadencji Naczelna Rada Harcerska uzupełnia się przez kooptację. Przybrany członek pełni funkcję do upływu kadencji tej osoby, na której miejsce został kooptowany.

§ 57.

(1) Naczelna Rada Harcerska:

- a) rozstrzyga sprawy ideowe Związku,
- b) uchwała regulaminy: Walnego Zjazdu, Naczelnnej Rady Harcerskiej, Komisji Rewizyjnej Związku, sądów harcerskich oraz wytyczne regulaminu wewnętrznego,
- c) zatwierdza budżet Naczelnictwa,
- d) przyjmuje roczne sprawozdanie Naczelnictwa.
- e) wyłania z pośród siebie Naczelnictwo w składzie: Przewodniczącego Z. H. P., dwóch Wiceprzewodniczących, Naczelnika Harcerzy, Naczelniczki Harcerek,

Sekretarza Generalnego, Skarbnika, Kierownika Działu Zarządów Okręgów i dwóch członków,

- f) wybiera Naczelnego Kapelana,
- g) decyduje o sprzedaży nieruchomości
- h) rozstrzyga odwołanie zarządów okręgów od decyzji Naczelnictwa,
- i) ustala wysokość opłat organizacyjnych,

(2) N. R. H. może powołać Przewodniczącego Z. H. P. z poza swego grona.

(3) Naczelnikiem Harcerzy może być tylko harcmistrz, Naczelniczką Harcerek — tylko harmistrzyni. Wybierani są oni z pośród osób, których kandydatury zostały uzgodnione z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w porozumieniu z Ministrem Spraw Wojskowych (Dyrektorem Państwowego Urzędu Wychowania Fizycznego i Przystosowania Wojskowego).

§ 58.

Zwyczajne zebrania Naczelnnej Rady odbywają się przynajmniej raz do roku; zwołuje je przewodniczący Z. H. P. lub Wiceprzewodniczący. Zebranie jest prawomocne przy udziale przynajmniej 25 członków N. R. H. Prezydium stanowi Naczelnictwo. Nadzwyczajne zebranie N. R. H. zwołuje Naczelnictwo z własnej inicjatywy lub na żądanie 1/3 członków Rady.

Naczelnictwo.

§ 59.

Naczelnictwo składa się z 11 osób wybranych przez Naczelną Radę zgodnie z § 57 ust. (1) pkt. e) i f) niniejszego statutu oraz dwóch przedstawicieli Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (§ 56 ust. (1) lit. d)).

§ 60.

Naczelnictwo:

- a) kieruje pracą Związku,
- b) czuwa nad przestrzeganiem statutu, uchwał walnych zjazdów i regulaminów, przy czym ma prawo zawieszania i uchylania decyzji podległych władz organizacyjnych, niezgodnych ze statutem, uchwałami walnych zjazdów i regulaminami,
- c) wydaje w sprawach dotyczących całości Z. H. P. regulaminy, przepisy i zarządzenia z zastrzeżeniem praw N. R. H. według § 57,
- d) przygotowuje na N. R. H. budżet,
- e) sporządza roczne sprawozdania z działalności Związku dla N. R. H. oraz sprawozdania za okresy trzyletnie dla Walnego Zjazdu,

- f) dozoruje gospodarkę finansową Związku,
- g) decyduje o kupnie i obciążeniu nieruchomości, przyjmuje legaty i darowizny. administruje majątkami Z. H. P., zaciąga zobowiązania,
- h) tworzy i znosi okręgi i obwody (§ 35) Z. H. P. i czuwa nad ich działalnością.
- i) na wniosek Naczelnika Harcerzy mianuje Szefa Głównej Kwatery,
- j) używa pieczęci głównej Związku (§ 72).

§ 61.

(1) Zebrania Naczelnictwa odbywają się przynajmniej raz na miesiąc. Zwołuje je Przewodniczący Z. H. P. lub Wiceprzewodniczący.

(2) Zebranie jest prawomocne przy udziale 5 członków, o ile w tej liczbie jest Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący. Naczelnik harcerzy w razie niemożności przybycia na zebranie może delegować w swoim zastępstwie Szefa Głównej Kwatery.

§ 62.

Przewodniczący Z. H. P.:

- a) kieruje pracami Z. H. P., w szczególności N. R. H. i Naczelnictwa,
- b) jest przełożonym Naczelnika Harcerzy i Naczelniczki Harcerek,
- c) reprezentuje Z. H. P. na zewnątrz,
- d) decyduje w sprawach niezastrzeżonych dla innych władz.

§ 63.

(1) Naczelnik Harcerzy kieruje pracą organizacji harcerzy. Naczelniczka Harcerek—pracą organizacji harcerek.

(2) Naczelnik i Naczelniczka są odpowiedzialni przed Naczelnictwem i Przewodniczącym Z. H. P.

§ 64.

(1) Umowy, zobowiązania, weksle i inne akty prawne imieniem Z. H. P. prócz czeków, podpisuje dwóch członków Naczelnictwa, upoważnionych do tego jego uchwałą. Czeki podpisuje Skarbnik Naczelnictwa względnie inny upoważniony członek Naczelnictwa.

(2) Korespondencję zewnętrzną Naczelnictwa podpisuje Przewodniczący lub Wiceprzewodniczący i Sekretarz Generalny lub Dyrektor Biura. Korespondencję zewnętrzną w sprawach duszpasterstwa podpisuje prócz tego Naczelny Kapelan Z. H. P.

(3) Korespondencję zewnętrzną Głównej Kwatery Harcerzy podpisuje Naczelnik Harcerzy lub z jego upoważnienia Szef Głównej Kwatery,

a Głównej Kwatery Harcerek — podpisuje Naczelniczka. Sposób podpisywania korespondencji wewnętrznej określa regulamin wewnętrzny.

§ 65.

(1) Regulaminy obowiązujące całość Z. H. P. wchodzi w życie na podstawie ogłoszenia w organie Związku z podpisem Przewodniczącego lub Wiceprzewodniczącego i Sekretarza Generalnego,

(2) Regulaminy i zarządzenia w sprawach organizacji Harcerzy podpisuje Naczelnik Harcerzy, w sprawach organizacji Harcerek — Naczelniczka, inne zarządzenia — osoby uprawnione do odpowiedniej decyzji.

§ 66.

(1) Komisja Rewizyjna Związku składa się z 5 osób i 2 zastępców. wybieranych przez Walny Zjazd na 3 lata, w miarę możliwości z pośród harcmistrzów, harcmistrzyń, działaczy i działaczek.

(2) Komisja Rewizyjna sprawuje kontrolę nad gospodarką finansową Związku, która winna być przeprowadzona zgodnie z obowiązującymi przepisami i przyjętymi zwyczajami, sprawdza przynajmniej raz do roku książki kasowe Naczelnictwa i Głównych Kwater i składa na Walnym Zjeździe sprawozdanie wraz z wnioskiem co do absolutorium dla Naczelnictwa oraz co roku na N. R. H.

§ 67.

(1) Naczelny Sąd Harcerski jest najwyższą władzą sądową Z. H. P. i składa się z 7 członków i 2 zastępców, wybieranych na 3 lata przez Walny Zjazd z pośród harcmistrzów, harcmistrzyń, działaczy i działaczek. Ustrój Naczelnego Sądu Harcerskiego, jego kompetencje i tryb postępowania określa regulamin Sądów Harcerskich.

(2) Wszystkie Sądy Harcerskie są niezależne w wyrokowaniu.

Rozdział VI.

Fundusze i gospodarka.

§ 68.

Rokiem administracyjnym Z. H. P. jest rok kalendarzowy.

§ 69.

Fundusze Z. H. P. powstają:

- a) z opłat organizacyjnych,
- b) z przedsiębiorstw i wydawnictw,
- c) z dochodów z majątku Związku,
- d) z zasiłków społecznych i rządowych,
- e) z ofiar, darowizn, zapisów i t. p.

§ 70.

Sposób prowadzenia gospodarki finansowej Z. H. P. określa regulamin wewnętrzny na podstawie przepisów niniejszego statutu.

R o z d z i a ł VII.

Nazwy, strój, oznaki, sztandary, pieczęcie.

§ 71.

Członkom Z. H. P. przysługuje prawo noszenia stroju oraz oznak i odznaczeń, określonych regulaminem wewnętrznym.

§ 72.

Związek ma prawo posiadania sztandarów. Naczelnictwu i upoważnionym przezeń organom przysługuje prawo używania pieczęci z krzyżem harcerskim. Napis na pieczęci głównej Związku brzmi: „Naczelnictwo Związku Harcerstwa Polskiego“. Napisy na pieczęciach organów upoważnionych przez Naczelnictwo określa regulamin wewnętrzny.

R o z d z i a ł VIII.

Zmiana statutu i rozwiązanie Z. H. P.

§ 73.

(1) Uchwały w sprawie zmiany statutu zapadają większością 2/3 obecnych na Walnym Zjeździe, a uchwały w sprawie rozwiązania Związku większością 3/4 obecnych.

(2) Uchwały te są ważne przy obecności co najmniej połowy uprawnionych do udziału w Walnym Zjeździe.

R o z d z i a ł IX.

Obowiązki Z. H. P. wobec władz państwowych.

§ 74.

(1) Do wykonywania stałej kontroli gospodarczej i programowej działalności Z. H. P. Minister Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrami: Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oraz Spraw Wojskowych wyznacza specjalnego delegata.

(2) Delegat bierze udział w Walnych Zjazdach, w posiedzeniach N. R. H. jako też w posiedzeniach władz wykonawczych oraz ma prawo uczestniczenia we wszelkich przejawach Z. H. P.

(3) Delegat dysponuje prawem weta. W razie jego założenia sprawę rozstrzyga ostatecznie władza nadzorcza.

(4) Szczegółowe uprawnienia delegata są zawarte w specjalnej instrukcji, wydanej przez Ministra Spraw Wewnętrznych w porozumieniu z Ministrem Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i Ministrem Spraw Wojskowych.

§ 75.

(1) W zakresie wychowawczym Z. H. P. obowiązany jest do przestrzegania zarządzeń Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, a w zakresie wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego — do przestrzegania zarządzeń Ministra Spraw Wojskowych.

(2) Naczelnictwo Związku Harcerstwa Polskiego jest obowiązane komunikować Ministerstwu Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego projekty przepisów, mających obowiązywać w Związku, oraz programy wychowawcze przed ich ogłoszeniem celem uzgodnienia ich z zamierzeniami tego Ministerstwa. Jeżeli Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego nie zgłosi zastrzeżeń w ciągu miesiąca, projekty wchodzi w życie.

(3) Naczelnictwo składa Ministerstwu (§ 74) roczne sprawozdanie z działalności Z. H. P.

(4) Jednostki organizacyjne, grupujące młodzież szkolną, podlegają nadzorowi władzy szkolnej przy zastosowaniu osobnych instrukcyj, wydanych przez Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego po wysłuchaniu opinii Związku Harcerstwa Polskiego.

R o z d z i a ł X.

Przepisy przejściowe i końcowe.

§ 76.

(1) Istniejące w chwili wejścia w życie statutu niniejszego władze Stowarzyszenia zatrzymują swoje funkcje i uprawnienia aż do czasu wyboru nowych władz w myśl niniejszego statutu.

(2) W ciągu roku od daty ogłoszenia niniejszego statutu odbędzie się Zjazd Walny Z. H. P., na którym zostaną wybrane nowe Władze Związku.

Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.
INSTRUKCJA W SPRAWIE SZKOLNYCH DRUŻYN HARCERSKICH*).

1. Związek Harcerstwa Polskiego kieruje ruchem harcerskim w całej Polsce na podstawie statutu, przyjętego przez Ministerstwa — Wyznań Religijnych i oświecenia Publicznego oraz Spraw Wewnętrznych — i regulaminów, opartych na zasadach metody Badenpowellovskiej.

2. Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego zastępuje sobie nadzór i kontrolę nad działalnością Związku. Tę kontrolę sprawuje Ministerstwo przy pomocy Komisji do Spraw Harcerstwa, Inspektoratu Harcerskiego oraz specjalnych delegatów do Władz Związku.

3. Szkolna drużyna Związku Harcerstwa Polskiego powstać i istnieć może jedynie za zgodą Dyrekcji szkoły. Przyjętym do drużyny szkolnej może być tylko uczeń posiadający piśmienne zezwolenie Dyrekcji, wydawane w porozumieniu z rodzicami lub opiekunami ucznia.

4. Dla sprawowania ściślejszej opieki nad drużyną wybiera Rada Pedagogiczna danej szkoły ze swego grona opiekuna drużyny o ile możliwości z harcerskim wychowaniem obeznanego. To stanowisko winno mieć charakter wychowawstwa, należy więc, o ile się okaże możliwym, traktować je narówno z wychowaniem klasowym i odpowiednio wynagradzać. Pożądanym jest, aby opiekun sam mógł prowadzić drużynę, t. j. być jej drużynowym.

5. Obowiązkiem opiekuna drużyny jest:

- a) wejść z młodzieżą harcerską w stosunek bliski i serdeczny, zapoznać się osobiście z pracą drużyny, bywać na zbiórkach i wycieczkach,
- b) dawać opinię o kandydatach na drużynowego, pozostawać z drużynowym w stałym i ścisłym kontakcie,
- c) starać się o pogłębienie pracy drużyny (przez udzielanie wskazówek

metodycznych, bibliograficznych, urządzenie pogadanek, pokazów, odczytów, zachęcanie do robienia zbiorów, ułatwianie nauki rzemiosł i innych sprawności harcerskich i t. p.),

d) składać Radzie Pedagogicznej (lub wychowawczej) przynajmniej 3 razy w ciągu roku ustne sprawozdania z pracy harcerskiej, a w ciągu roku szkolnego składać Dyrekcji szkoły wspólnie z drużynowym treściwe sprawozdanie piśmienne oraz przysyłać za pośrednictwem Dyrekcji Inspektoratowi Harcerskiemu uwagi o pracy drużyny.

6. Zarządzenia władz harcerskich muszą być komunikowane przez drużynowego opiekunowi, który wyjednywa dla nich zgodę Dyrekcji. Dopiero wtedy mogą być one ogłaszane i wykonywane. W razie odmowy Dyrekcja zawiadamia Inspektorat Harcerski z podaniem motywów.

7. Drużynowego mianują władze harcerskie po otrzymaniu zgody Dyrekcji.

8. Program pracy drużyny szkolnej układa drużynowy z udziałem opiekuna, który go przedkłada Dyrekcji do zatwierdzenia. Także nadprogramowe zamierzenia drużyny wymagają zgody opiekuna, a w wypadku — jeśli chodzi o wystąpienie zewnętrzne — i Dyrekcji. Plan zbiórek i wycieczek drużyny winien być Dyrekcji dostarczony co miesiąc lub w innych regularnych odstępach czasu w celu uzgodnienia go z zamierzeniem szkoły.

Warszawa, dnia 19 marca 1920 r.

Minister Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

(—) **T. Łopuszański.**

*) Nowa instrukcja (aktualna) jest w opracowywaniu.

Książki do bibliotek szkolnych

Wykaz książek nadających się do bibliotek uczniowskich dla dzieci w wieku lat 13 i 14.

1. Bandrowski J. Na polskiej fali. Wyd. IV. Dom Książki Polskiej, W-wa 1935 . . . . . zł. 3,— 2. Bennet J. Skowronnek. Tł. S. Honesti. Książnica-Atlas, Lwów—W-wa . . . . . „ 4,— 3. Boguszewska H. Czerwone węże. Wyd. II. Gebethner i Wolff, W-wa 1935 . . . . . „ 0,90	4. Boguszewska H. Za zielonym wałem. Wyd. B-ci Drabczyńskich, W-wa 1934 . . . . . zł. 2,— 5. Brykczyński S. Moje wspomnienia, Rok 1863. Wyd. IV. Gebethner i Wolff, W-wa 1936 . . . . . „ 4,50

6. Cerwantes Saavedra M. Przygody. Don Kichota. Tł. i oprac. dr. E. Boye. Książnica-Atlas, Lwów W-wa 1934 zł. 4,—
7. Czeska-Mączyńska M. Dwaj Rym-szowie. Wyd. IV. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań . „ 3,—
8. Czeska-Mączyńska M. Helusia z rakowickiego młyna, Poznań . „ 5,—
9. Dąbrowa J. M. Telowizor Orki-sza. Książnica-Atlas, W-wa 1929 . „ 3,20
10. Delsne P. Krytyczna noc w Ker-vizelu. Tł. K. S. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań 1933 . „ 4,—
11. Dickens K. Dawid Copperfield. Oprac. C. Niewiadomska. Wyd. II. Książnica-Atlas, W-wa 1927 . „ 3,20
12. Dickens K. Małeńka Dorrit, Oprac. C. Niewiadomska. Wyd. II. Książnica-Atlas, 1929 . „ 3,90
13. Frantz W. Z bocianich wypraw i przygód. Państw. Wyd. Książek Szkol., Lwów 1934 . „ 1,80
14. Gąsiorowski W. Dobosz wolty-żerów. Wyd. II. Dom Książki Polskiej, W-wa 1933 . „ 5,—
15. Gąsiorowski W. Huragan. K. Trepte, W-wa . „ 4,—
16. Gąsiorowski W. Rok 1809. Wyd. III. Stowarz. Pracowników Księgarskich, W-wa 1925 . „ 3,60
17. Giżycki K. Przez knieje i stepy. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań . „ 7,—
18. Giżycki J. Na dalekim zacho-dzie. Gebethner i Wolff, W-wa 1936 . „ 5,—
19. Górská H. Chłopcy z ulic mia-sta. Gebethner i Wolff, W-wa 1935 . „ 1,—
20. Grabowski J. Skarb na Suma-trze. Gebethner i Wolff, W-wa 1935 . „ 1,10
21. Gruszecki A. Tatarzy w Sando-mierskiem. Tow. Szkoły Ludowej, Kra-ków 1928 . „ 2,60
22. Kingston W. Przygody dziełnego marynarza. Nowe Wydawnictwo, W-wa 1933 . „ 2,40
23. Konarski K. Przyjaciele. Wyd. B-ci Drapczyńskich, W-wa 1934 . „ 3,—
24. Konarski K. Tajemnica zegara królewskiego. Książnica-Atlas, Lwów—W-wa 1933 . „ 4,—
25. Korczak J. Król Maciuś I. Wyd. II. Mortkowicz, W-wa 1925 . „ 3,60
26. Korczak J. Król Maciuś na wy-spie bezludnej. Wyd. II. J. Mortkowicz, W-wa 1931 . „ 3,60
27. Korczak J. Sława. J. Mortko-wicz, W-wa 1925 . „ 1,20
28. Kornacki J. Oczy i ręce, Wyd. B-ci Drapczyńskich, W-wa 1934 . zł. 1,50
29. Korsak W. Na tropie przyrody. Wyd. II. Księgarnia św. Wojciecha, Po-znań . „ 3,—
30. Kossowski J. Nafta... nafta... Gebethner i Wolff, W-wa 1935 . „ 1,—
31. Leśmian B. Przygoda Sindba-da żeglarza. J. Mortkowicz, W-wa . „ 5,20
32. Leśniewska A. Entuzjastka. Wyd. IV. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań . „ 4,—
33. Leśniewska A. Rycerz. Wyd. V. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań . „ 4,—
34. Lewicka A. Z naszego morza i przymorza. Wyd. „Odrodzenia“, Lwów 1932 . „ 3,50
35. Lewicka A. Z młodych lat Wie-szcza. Biblioteka Książek Błękitnych, W-wa 1933 . „ 1,50
36. Lyall E. Słowik irlandzki. Tł. Hartinghowa. Wyd. III. M. Arct, W-wa 1928 . „ 3,—
37. Łoś S. Szajka. Nasza Księgarnia W-wa 1935 . „ 3,60
38. Makarczyk J. Przez morza i dżungle. Książnica-Atlas, Lwów—W-wa 1931 . „ 4,—
39. Makuszyński K. Skrzydlaty chłopiec. Gebethner i Wolff, W-wa 1934 . „ 6,—
40. Makuszyński K. Wielka brama Państw. Wyd. Książek Szkol., W-wa—Lwów 1936 . „ 3,50
41. Makuszyński K. Wyprawa pod psem. Gebethner i Wolff, W-wa 1936 . „ 8,—
42. Makuszyński K. Panna z mokrą głową. Gebethner i Wolff, W-wa 1933 . „ 6,50
43. Makuszyński K. Przyjaciół wesolego djabła. Gebethner i Wolff W-wa 1930 . „ 8,—
44. Marczyński A. Nowa Atlanty-da. S. A. Krzyżanowski, Kraków 1932 . „ 4,80
45. Meisnerówna Z. Marynarze z „Delfina“. M. Arct. W-wa 1934 . „ 4,—
46. Montgomery L. M. Ania z Zie-lonego Wzgórza. Tł. R. Bernsteinowa. Wyd. VI. M. Arct, W-wa 1935 . „ 4,—
47. Montgomery L. M. Ania z Avon-lea. Tł. R. Bernsteinowa. Wyd. III. M. Arct, W-wa . „ 3,50
48. Montgomery L. M. Ania na uniwersytecie. Tł. J. Zawisza-Krasucka. Wyd. Arcydziel Literatury Obcej „Retor“ W-wa 1931 . „ 3,—
49. Morcinek G. Dzieje węgla. Wyd. II. Gebethner i Wolff, W-wa . „ 0,90
50. Morcinek G. Ludzie są dobrzy. Inst. Wyd. Biblioteka Polska W-wa 1935. „ 3,50
51. Morcinek G. Po kamienistej drodze. Państw. Wyd. Książ. Szkol. W-wa—Lwów 1936 . „ 2,40

52. Morcinek G. W zadymionym słońcu. Gebethner i Wolff, W-wa 1934. zł. 0,90	58. Osińska J. Na jamboree. Gebethner i Wolff, W-wa 1934 . zł. 0,90
53. Morcinek G. Narodziny serca. Księgarnia św. Wojciecha, Poznań . „ 4,—	59. Ossendowski F. A. W krainie niedźwiedzi. Wyd. II. Dom Książki Polskiej, W-wa 1936 . „ 1,—
54. Mrozowicka J. Za głosem duszy. J. Przeworski W-wa 1934 . „ 3,—	60. Ossendowski F. A. W polskiej dżungli. Państw. Wyd. Książek, W-wa—Lwów 1935 . „ 3,50
55. Naglerowa H. Ludzie prawdziwi — Gebethner i Wolff, W-wa 1934 . „ 0,90	61. Ossendowski F. A. Skarb wysp Andarnańskich. Inst. Wyd. „Biblioteka Polska“, W-wa 1935 . „ 3,60
56. Nowakowski Z. Puchar Krakowa. Gebethner i Wolff, W-wa 1933 . „ 1,—	(c. d. n.)
57. Nowakowski Z. Złotówka Małnoła. Gebethner i Wolff, W-wa 1936. „ 5,50	

K R O N I K A

Ze szkolnictwa powszechnego.

W dniach 18 i 19 lutego br. odbyła się w Brześciu n.B. pod przewodnictwem Pana Kuratora **okręgowa konferencja pp. inspektorów i podinspektorów szkolnych** o następującym programie:

1. „Koła młodzieży Polskiego Czerwonego Krzyża w szkołach powszechnych: zadania, organizacja, stan obecny rozwoju Kół, rola Kół w podnoszeniu kultury higienicznej młodzieży w szkole i domu“.

2. Ocieplanie budynków i lokali szkolnych oraz mieszkań nauczycielskich zarówno w budynkach własnych jak i wynajętych (tynk szalowanie, polepa, piece, szczelne drzwi i okna).

3. Szkolne Kasy Oszczędności jako czynnik wychowawczy i gospodarczy.

4. Organizacja wycieczek szkolnych (bliższych i dalszych) w związku z akcją opieki międzyszkolnej.

5. Ułatwianie, dokształcania się nauczycieli w zakresie W. K. N.

6. Trudności na jakie najczęściej napotykają pp. inspektorowie w swej pracy.

7. Sprawozdania:

- a) z organizacji szkolnictwa poszechnego w roku bieżącym i przygotowania organizacji roku 1937/38;
- b) z realizacji zadeklarowanych prac O. P. na Obronę Narodową ze szczególnym uwzględnieniem walki z analfabetyzmem wśród poborowych i przedpoborowych;
- c) z przebiegu i wyników akcji zaopatrywania szkół w pomoce naukowe;

8. Bieżące sprawy aktualne.

Poszczególne tematy zostaną szczegółowo omówione w artykułach w najbliższych numerach Dziennika Urzędowego Kuratorium.

Z prac T-wa Pop. Bud. Publ. Szk. Powsz.

W dniu 20 lutego b.r. odbyło się w Brześciu n.B. ogólne zgromadzenie obwodowych delegatów Okręgowego Komitetu T-wa P.B.P.S.P. Obradom przewodniczył Prezes Zarządu Okręgowego p. poseł Fr. Kolbusz. Zgromadzenie zaszczylił swą obecnością Kurator Okręgu Szkolnego Brzeskiego p. R. Petrykowski.

Ogólne zgromadzenie przyjęło do wiadomości sprawozdanie Zarządu Okręgowego z działalności T-wa za okres trzyletni, z którego wynika, że w ciągu tego okresu zebrano w Okręgu Szkolnym Brzeskim na cele T-wa 810,000 zł., a udzielono gminom pożyczek i zasiłków w globalnej sumie 1.166.000 zł., czyli Okrąg otrzymał o 356.000 zł. więcej niż zebrał.

W okresie sprawozdawczym oddano do użytku szkolnictwa powszechnego 195 szkół o 955 izbach, w czym 582 izb lekcyjnych i 373 mieszkalnych, na ukończeniu zaś jest 87 szkół o 582 izbach, w czym 294 lekcyjnych i 282 mieszkalnych.

Razem było w budowie 282 szkół o 1537 izbach.

Na rok 1937 projektuje się — poza wykończeniem szkół nie oddanych jeszcze do użytku — budowę 129 nowych szkół o 759 izbach, w czym 411 lekcyjnych i 348 mieszkalnych.

Zrealizowanie tego planu, wymagające pomocy T-wa przeszło 400.000 zł. uzależnione jest w pierwszym rzędzie od wysokości wpływów pieniężnych z terenu, które preliminuje się w granicach wpływów z roku 1936, t. j. na kwotę około 240.000 zł.

Lepsza koniunktura gospodarcza (zwłaszcza na wsi), polepszająca się z roku na rok akcja znaczkowa na świadectwa szkolne, zwiększająca się ilość uczniów (a więc i zainteresowanych sprawami szkolnymi rodziców), szczególnie zaś potężniejsza akcja Tygodnia Szkoły Powszechnej pozwalają przewidywać, że zamierzenia T-wa będą istotnie zrealizowane.

Na życzenia obecnych na zgromadzeniu delegatów — nauczycieli zamieszczamy zestawienia ilustrujące akcję T-wa w Okręgu i w poszczególnych obwodach.

Obrazy ogólnego zgromadzenia zakończono przyjęciem oklaskami i uchwaleniem wniosku wiceprezesa Zarządu Okręgowego p. Winiarskiego: Ogólne Zgromadzenie Komitetu Okrę-

gowego T-wa P. B. P. S. P. odbyte w Brześciu n.B. w dniu 20 lutego 1937 r. składa Ogółowi Nauczycielstwa — a przede wszystkim Nauczycielstwu publicznych szkół powszechnych — gorące podziękowanie za Jego ofiarną i skuteczną współpracę z Towarzystwem, bez której osiągnięcie dotychczasowych wyników nie było by możliwe.

Akcja T-wa P. B. P. S. P. na okres 1934-1936 w liczbach.

O b w ó d	Zebrano zł.	Udzielono pomocy zł.	Wybudowano			Pozostało do ukończenia		
			szkół	izb lekcyj- nych	izb mieszk.	szkół	izb lekc.	izb mieszk.
Białystok	119627	147300	14	54	16	14	89	87
Bielsk	67139	88500	15	60	32	8	30	14
Brześć n.B.	83107	115100	14	38	33	9	17	26
Drohiczyn	36525	32000	15	24	12	1	2	3
Kamień-Koszyrski	19976	68500	7	21	18	7	12	18
Kobryń	47739	63000	14	40	30	3	5	9
Kosów	17624	42400	8	23	20	2	11	4
Łomża	83310	129500	24	85	57	15	31	47
Łuniniec	28802	77000	17	42	41	6	6	13
Ostrołęka	76400	90800	8	43	8	7	42	14
Pińsk	43233	52000	20	38	29	5	23	19
Prużana	27386	40000	5	10	8	4	7	15
Sokółka	50730	45600	10	20	15	4	8	9
Stolin	33616	17400	24	84	54	2	11	4
Szkolnictwo średnie i zawodowe	55388	—	—	—	—	—	—	—
I n n e	21080	—	—	—	—	—	—	—
R a z e m	809677	1165700	195	582	373	87	294	282

Plan akcji budowlanej na rok 1937.

O b w ó d	Dokończenie budowy			Rozpoczęcie nowej budowy		
	szkół	izb lekcyjn.	izb mieszk.	szkół	izb lekcyjn.	izb mieszk.
Białystok	14	57	23	19	82	74
Bielsk	8	30	14	12	48	48
Brześć n.B.	9	13	10	11	24	25
Drohiczyn	1	2	3	11	26	44
Kamień-Koszyrski	7	12	18	2	6	3
Kobryń	3	5	9	4	16	9
Kosów	2	11	4	4	14	16
Łomża	15	1	47	18	49	32
Łuniniec	6	38	16	6	22	18
Ostrołęka	7	2	14	17	81	31
Pińsk	5	33	19	4	9	12
Prużana	4	22	8	5	10	12
Sokółka	4	8	9	4	9	11
Stolin	2	8	4	5	15	13
R a z e m	87	242	198	129	411	348

Plan akcji finansowej T-wa P. B. P. S. P. na rok 1937.

O b w ó d	W p ł y w y				Prelimino- wana pomoc z T-wa na r. 1937
	W roku 1935	W roku 1936	Prelimino- wane na rok 1937	osiągnięte w styczniu i lutym r. 1937	
Białystok	37686	33154	35000	4633	52000
Bielsk	22721	17999	20000	2341	48000
Brześć n.B.	26034	19680	23000	2409	41000
Drohiczyn	9502	10009	10000	523	20000
Kamień-Koszyrski	6575	5132	6500	294	28000
Kobryń	11295	21821	14000	1296	19000
Kosów	5606	4955	6500	959	12000
Łomża	33853	26529	29000	2581	41000
Łuniniec	11080	6990	10000	870	23000
Ostrołęka	24293	20661	22000	2297	38000
Pińsk	18144	10175	16000	1174	22000
Prużana	9975	6773	10000	1538	28000
Sokółka	16073	15769	16000	1466	20000
Stolin	12703	8483	11000	940	24000
Szkolnictwo średnie i zawodowe	29688	23700	25000	2673	—
R a z e m	274748	222785	255000	25994	411000

Akcja zaopatrywania szkół powszechnych w pomoce naukowe

Zgodnie z tegorocznym planem zaopatrywania szkół powśz. O. S. B. w pomoce naukowe, umieszczonym w „Dzienniku Urzęd. Kurat.“ nr. 8 z m-ca października 1936 r., zamówione zostały przed kilku miesiącami komplety narzędzi do zajęć praktycznych dla wszystkich szkół w Okręgu. Wykonywanie tych narzędzi jest na ukończeniu, tak że Inspektoraty Szkolne otrzymają je w ciągu m-ca maja r. b. Ze względu na konieczność zapewnienia narzędziom warunków należytej konserwacji jest rzeczą ważną pomyśleć zawczasu o przygotowaniu szafeczek na ich pomieszczenie. Ogłoszony w „Dzienniku Urzęd.“ nr. 10 z m-ca grudnia 1936 r. konkurs na opracowanie projektu szafeczki na narzędzia do zajęć praktycznych zostanie rostrzygnięty w dniach najbliż-

szych, a najlepszy projekt zostanie umieszczony w następnym numerze „Dziennika“

Wszystkie szkoły powszechne Okręgu zadeklarowały na pomoce naukowe w bież. roku szk. łączną kwotę 24.711 zł. (Polesie — 12.293 zł., Białostoczczyzna — 12.418 zł.). Do dn. 2 marca r.b. szkoły wpłaciły 12.226 zł. (Polesie — 6.022 zł., Białostoczczyzna — 6.204 zł.). Wobec zbliżającego się terminu uregulowania należności za zamówione narzędzia do zajęć praktycznych, zachodzi konieczność, ażeby możliwie cała pozostała kwota została wpłacona do dn. 31 marca, najpóźniej zaś w pierwszych dniach m-ca kwietnia r. b. (konto P. K. O. 144.300 Zarządu Okręgu T-wa P.B.P.S.P. w Brześciu n.B.)

NOWE KSIĄŻKI I CZASOPISMA.

RECENZJE.

PRZEGLĄD LITERACKI.

I. ZAGADNIENIA LITERACKIE.

1. **Badania literackie.** Stanisław Adamczewski w art. „Miraże prostych dróg” (Pion, nr. 35 z r. 1936) poddaje surowej krytyce książkę M. Kridla „Wstęp do badań nad dziełem literackim” (Wilno, 1936). Przyznaje słusność dwóm podstawowym tezom autora: 1) przedmiotem badań literackich jest „przede wszystkim dzieło literackie” i 2) dzieło literackie stanowi jedność i całość organiczną. Trudność jednak tkwi w tym, jak interpretować tę „organiczną jedność dzieła literackiego”. Nie można jej interpretować w sensie statycznym — jak chce prof. Kridl — t. zn. jako organiczny zespół takich elementów, jak temat, motywy, kompozycja, słowo, rytmika. Takie oderwane od autora i czytelnika, twórcy i konsumenta, dzieło nie może być przedmiotem badania, bo dla badacza w tej czystej formie „rzeczy samej w sobie” nie jest poznawalne. Z chwilą przeczytania go badać ma już jakąś własną — mniej lub więcej zdeformowaną w stosunku do „czystej treści” dzieła — wizję i ona to jest przedmiotem badania. Ta wizja będzie tym bardziej adekwatna rzeczywistości dzieła, im bardziej ujrzy je badacz oczyma współczesnika dzieła, czyli z punktów widzenia historycznego. Postawa historyczna wobec dzieła jest, zdaniem Adamczewskiego, konieczną. Konieczne jest również badanie dalszego życia dzieła, jego wpływów na przyszłość. Największym zaś mankamentem metody Kridla jest postulat oddzielenia w badaniu literackim dzieła od twórcy. Przecież i dzieło, jako całość, i jego elementy są nierozdzielny odbiciem osobowości autora w nich wyrażonej, przecież „sensem i celem właściwym badania dzieła jest poznanie w nim i przez nie osobowości autorskiej”. Wreszcie recenzent konkluduje, że nie można stworzyć jakiegś uniwersalnej metody badania dzieł literackich. „Metoda badawczo-literacka to sposób poznawczego opanowania badanej treści (czyli przedmiotu), sposób uporządkowania jej przez badacza, ujęcia wyników w całość i wyłożenia ich (przedstawienia). Metoda zatem jest formą w stosunku do treści badanej”, a więc „wyrasta z samej treści”. Co najwyżej można dać młodym badaczom dzieł literackich wskazówki techniczne (np. jak poszukiwać źródeł, zbierać materiał) lub poinformować o współczesnych „szkolach”, kierunkach badań literac-

kich, wreszcie dać klasyfikację i charakterystykę umysłowych typów badaczy literatury, a zarazem typologię zagadnień badawczych, właściwych owym odmianom umysłów.

Znaczenie psychologii w badaniach literackich podkreśla krytyk angielski A. A. W. Ramsay. Replikuje on — w odpowiedzi na przeciwny pogląd Desmond Mac-Carthy'ego — w piśmie „The Criterion” (z lipca 1936 r.) z dużą dozą słusności, że jednak psychologia daje nowe oświetlenie twórczości, z którego nie ma sensu rezygnować. „Przez dwieście lat krytycy dyskutowali na temat znaczenia „Hamleta” nie osiągając dużo więcej ponad zakłopotanie i irytację czytelników, ale po przeczytaniu prof. Ernesta Jonesa „Psycho-Anatycal Study of Hamlet” zagadka staje się jasna, każdy szczegół znajduje swoje miejsce”. „Krytyka stała się jałowa. Zbyt często to, co nosi jej imię, nie jest niczym więcej niż odbiciem osobistych i prawdopodobnie przejściowych opinii i smaków poszczególnego krytyka. Nowa psychologia stara się zastąpić te stracone pozycje przez coś bliższego prawdzie. Żąda ona, aby głębsze psychologiczne zrozumienie mogło pomóc krytykowi w urobieniu sobie sądu o współczesnej literaturze, pomóc mu w zdobyciu jasnego poglądu i oddzieleniu wartości trwałych dzieł od powierzchownych i przelotnych właściwości, które mogą oślepić na chwilę, ale nie potrafią opanować wyobraźni” (Wiadomości Literackie, nr. 42 z r. 1936).

2. **Grafomania.** — H. Hleb-Koszańska w art. „Grafomania a czytelnictwo” (Pion, nr. 155) tak określa grafomana. Jest to „autor przejmujący (raczej nieświadomie) gotowe wątki tematyczne, schematy konstrukcyjne oraz cudze nawyki stylistyczne”. Prawdą jest, że nie ma nic nowego pod słońcem. Ale „wybitni autorzy odmładzają dawne wątki dzięki odmiennemu ich postawieniu ideowemu i oryginalnemu rozwiązaniu artystycznemu”. Autorka domaga się raczej surowej oceny początkujących pisarzy, jeżeli bowiem ktoś ma talent, nie zrazi ostrą oceną. Konieczność zaś selekcji ważna wobec projektu bibliotek gminnych. Wiadomo, że początkujący czytelnik ląknie tandety literackiej, nierzadko właśnie płodów grafomanii. Trzeba więc chronić go przed obniżaniem smaku, podnosić umiejętnym stopniowaniem lektury.

3. **Zagadnienie plagiatu.** — W artykule pod tym tytułem w nr. 684 „Wiadomości Liter.” rozwija Jerzy Stempowski teoretycznie kwestię, do której asumpt dała głośna sprawa przytoczenia przez Wincentego Rzy-

mowskiego, członka Pol. Akademii Liter., wyjątku z książki Russella bez podania źródła. Stempowski dochodzi do wniosku, że „zarzut plagiatu dotyczy przekroczenia ustalonych zwyczajów i tradycji literackich”. W gruncie rzeczy pojęcia oryginalności, samodzielnej twórczości, ulegania wpływom są bardzo płynne, jeżeli przypomnieć choćby poglądy, a raczej praktykę, w tym zakresie takich mistrzów, jak Szekspir, Dante, Wolter. Zjawisko szkół literackich wskazuje znów zwyczaj naśladowania strony formalnej utworów. Jeszcze mniej ustalone są zwyczaje odnoszące się do cytatów, pożyczek, powoływań się i całego zakresu codziennego czerpania autorów z dzieł ich poprzedników”. Niejednokrotnie wartość książki lub artykułu zależy od podanych cytat. Przy całej płynności tego zagadnienia można jednak ustalić, że „powołujemy się na autorów tam, gdzie wypowiadamy myśl niepewną, nie mającą cech oczywistości, kiedy nie przytaczamy całości argumentów, na których jest oparta i z tej przyczyny zmuszeni jesteśmy odwoływać się do autorytetu jej twórcy”. Np. pisząc, że totalizator sprzyja utrzymaniu porządku społecznego, powołamy się na J. M. Keynesa. „Tam natomiast, gdzie przytaczamy informację łatwo dostępną i argumenty apelujące do zdrowego rozsądku, odwoływanie się do autorów jest zbędne i w tym wypadku bierzemy zwykle wypowiedaną myśl na swoje sumienie”, np. że do produkcji towarów potrzebny jest surowiec, kapitał i praca. Od tej zasady możliwe są wyjątki, jak np. w wypadku, kiedy nie powołujemy się na Kopernika, mówiąc, że ziemia obraca się dookoła słońca, choć to myśl oryginalna i wcale nie oczywista.

4. Twórczość poetycka. W nr. 162 „Pionu” Jean Fabry zdaje sprawę z pobytu w Warszawie znakomitego francuskiego poety, Pawła Valéry'ego. Ciekawe są teorie estetyczne Valéry'ego. „Geniusz—twierdzi on—kryje się równie w technice, jak i w natchnieniu”. W każdym prawdziwym poecie muszą być oba te składniki. Jak powiedział Baudelaire, poeta jest „doskonałym chemikiem o świętej duszy”. A więc praca (technika) i natchnienie. Właściwie cała historia literatury, według Valéry'ego, to ustawicznie zmieniające się nasilenie tych dwóch elementów: rzemiosła, techniki (klasycyzm) i natchnienia (romantyzm). Sam Valéry jest raczej klasykiem. „Obowiązkiem poezji jest doskonałe zastosowanie języka narodowego” — głosi. Lub: „Niegodne jest pisanie jedynie w uniesieniu”. Twórczość poetycka to przede wszystkim praca, wytrwała, cierpliwa praca nad właściwym „zastosowaniem języka”.

Na marginesie powyższego artykułu zanotować by można nasuwającą się zbieżność tej teorii z teorią Peipera, polskiego awangardzisty, wedle którego poezja jest tylko tworzeniem pięknych zdań. Uderza również

fakt intelektualistycznego podejścia obu poetów do twórczości poetyckiej, która—ich zdaniem—jest czynnością więcej umysłową niż uczuciową.

Nie zgodziłby się na to młody poeta, Włodzimierz Pietrzak, („Próba teorii”, Pion, nr. 168—179) grawitujący w stronę romantyzmu. Dla niego poezja nie jest tylko sztuką słowa. „Poezja nie tylko wzrusza; przynosi i odkrywa pełniejszą wizję świata”. Nie naśladowując wzorów rzeczywistości, poezja mówi o rzeczywistości”. „Ale jest jej niewierna. Wierna pozostaje artyście, jego wizjom. Spojrzenie artysty wznosi nowe światy, odkrywa nieprzeczuwane, nieznanne; to jest поближе sztuki i mistyki, sztuka jest poznaniem mistycznym”. „Ci, którzy w poezji widzą tylko retorykę — mają osłabiony wzrok: niedowidzą”. Z tego założenia wychodząc atakuje autor wywody poety i wydawcy pisma „Okolica poetów” (Ostrzeszów), Czernika, który autentyzm przeżyć czyni podstawą twórczości lirycznej i wedle którego treść liryczna „musi być odpowiednikiem rzeczywistych, pełnowartościowych przeżyć poety”. Z tego wynikało znów żądanie innego poety, Łaszowskiego, aby poeta—gwoli nowości i oryginalności swej poezji—miał tych przeżyć jak najwięcej i aby były one jak najsilniejsze. Słusznie dopatruje się w tym Pietrzak... przestępstwa etycznego, rozdwojenia osobowości poety: na tego, który przeżywa i tego, który na zimno obserwuje swoje przeżycia, aby je opisać. Co warte takie przeżycie na zamówienie? Autor pisze się na zdanie Dyboskiego, że niemoralna jest ta literatura, która nie bierze udziału w bohater-skim buncie człowieka przeciw złu i cierpieniu. Słowem Norwidowskie: „I tak ja widzę przyszłą w Polsce sztukę jako chorągiew na prac ludzkich wieży, nie jak zabawkę, ani jak naukę...”. Nie sztuka dla sztuki, sztuka słowa, ale wyraz spontanicznych i wtórnie przeżytych, ale już w charakterze wyłącznie estetycznej kontemplacji — doznań.

II. LITERATURA POLSKA.

1. Pozytywizm warszawski. Przyczynki do oświecenia pozytywizmu warszawskiego, a właściwie cytaty z ówczesnej prasy opatrzone komentarzem, który usiłuje być (z dużym niebezpieczeństwem dla czytelnika) dowcipnym i felietonowo lekkim, podaje Karol Krzewski w art. „Spór o walkę „młodych” ze „starymi” czyli mały przewodnik po pozytywizmie warszawskim” (Pion, nr. 163—169). Spór pomiędzy „starymi” i „młodymi” rozpętał właściwie Chmielowski swoim „Zarysem literatury ostatnich lat 16”. O atmosferze literackiej, w tych latach informowała książka K. Wóycickiego „Walka na Parnasie i o Parnas”. Krzewski stara się kwestię potraktować szerzej, omawiając ideologię obu obozów. Ustala też

autor granicę pozytywizmu warszawskiego na r. 1881. W tym roku już walka „młodych” ze „starymi” była zakończona.

2. Nowy realizm w powieści polskiej. — Powieść ostatnich lat omawia K. W. Zawodziński w art. „Blaski i nędze realizmu powieściowego w latach ostatnich” (Przegląd Współczesny, nr. 175 i 176). Autor dostrzega w literaturze polskiej lat 1918 — 1928 prymat poezji lirycznej, zaś po r. 1928—prozy narracyjnej. Od tego roku poczynając zaczyna się rozwój powieści realistycznej a dziełem, które narzuciło przełom siłą sukcesu i talentu były „Noce i dnie” Marii Dąbrowskiej. Powieść ta zaczęła nową epokę w literaturze polskiej, „epokę, w której powieść realistyczna zajmuje czołowe stanowisko”. Oprócz „Nocy i dni” omawia autor „arcydzieła Heleny Boguszewskiej”. (Ci ludzie, Cale życie Sabiny) oraz mniej udane, jego zdaniem, powieści spółki: Boguszevska — Kornacki (Jadą wozy z cegłą, Wisła). Uderzają swoją odrębnością przy jednoczesnych próbach koncesji na rzecz realizmu „Mateusz Bigda”—Kadena Bandrowskiego, powieść stanowiąca fakty przykład „naturalizmu romantycznego oraz powieści Szelburg-Zarembiny (Wędrówka Joanny, Ludzie z wosku)—ta, jak ją autor nazywa, „fantastyczność w realistycznej oprawie”. Pewnym wysiłkiem na rzecz „bezinteresownego realizmu” (a la „Noce i dnie”) jest również „Granica” Nałkowskiej, aczkolwiek nie udało się autorce uniknąć balastu filozoficznego. Wysoko ceni Zawodziński „Sól ziemi” Witlina. W „Zmorach” Zegadłowicza widzi przejaw talentu realisty, chociaż „inne, nieartystyczne zainteresowania wysuwają się na plan pierwszy”. „Świetnym przykładem sztuki powieściopisarskiej” są powieści Nowakowskiego: „Rubikon” i „Start Edmunda Suliny”. Z przychylną również oceną spotkał się książki: „Przygoda w nieznanym kraju” — Anieli Gruszeckiej i „Cudzoziemka” — Kuncewiczowej, gdzie — zdaniem krytyka—najsławniej został rozwiązany problem pograniczności dwóch kultur narodowych: polskiej i rosyjskiej.

3. Literatura polska w l. 1884 — 1934. — Ostatnim obszernym opracowaniem współczesnej literatury polskiej jest książka Kazimierza Czachowskiego *Obraz współczesnej literatury polskiej 1884—1934*. Tom pierwszy. Naturalizm i neoromantyzm. Tom drugi. Neoromantyzm i psychologizm. Tom trzeci. Ekspresjonizm i neorealizm. (Lwów, Państw. Wyd. Książek Szkolnych, 1934—1936). Nie było zamiarem autora dać historię literatury ostatniego pięćdziesięciolecia. „Nie jest to historia literatury przeznaczona dla polonistów i fachowców — ale jak mówi tytuł: „Obraz”, przeznaczony dla przeciętnego czytelnika i amatora literatury” (Wywiad w „Polsce Zachodniej” z 12 lip-

ca 1936). Tym tłumaczy się mnogość nazwisko — zwłaszcza jeśli chodzi o terażniejszość literacką — i brak proporcji w potraktowaniu różnej miary autorów. Książka jest przede wszystkim inwentaryzacją materiału i twórców. Chce informować, nie oceniać.

4. Sprawa Brzozowskiego. — Antonina i Anna Brzozowskie napisały list otwarty do Polskiej Akademii Liter. „domagając się rozciągnięcia opieki nad czią śp. Stanisława Brzozowskiego. Jedyne Pol. Akad. Lit. powagą swoją może położyć kres ukazującym się dotąd w niektórych pismach i wydawnictwach oszczerstwom krzywdzącym pamięć Zmarłego”. Autorki listu dodają, że w r. 1907 pewien odłam Partii Socjalistycznej rzucił na Brzozowskiego niesłuszne a potworne oskarżenie, tymczasem „podczas przewodu sądowego winy nie udowodniono”.

5. Śmierć twórcy literatury „niesamowitej” Karol Irzykowski w nr. 167 „Pionu” (art. „Stefan Grabiński”) charakteryzuje twórczość zmarłego w połowie listopada 1936 r. pisarza [wowski, Stefana Grabińskiego. Uprawiał on genre t. zw. literatury niesamowitej (nawet nazwa od niego pochodzi). W tym zakresie osiągnął mistrzostwo w nowelach: Błędny pociąg, Czad, Dziedzina, Szalona zagroda. Mniej udane są dramaty i powieści Grabińskiego.

6. Powieść w gwarze chłopskiej. — Nagrodzona przez Ilustr. Kurier Codz. powieść Juliusza Kędziory pt. „Marcyna t. I Tatusiowa chałupa” (Warszawa 1937 „Rój”, str. 282) spotkała się z ostrą krytyką Kazimierza Wyki w art. „Naturalistyczna wieś” (Gazeta Polska z 30 grudnia 1936) Za główną wadę powieści uważa recenzent bezwzględne zastosowanie gwary podkrakowskiej, co nie tylko utrudnia lekturę, ale powoduje takie konsekwencje artystyczne, jak konieczność ograniczenia się do biernego podsłuchu życia wsi i odtworzenia go ściśle „fotograficznego”. „Nic się przeto w powieści Kędziory nie dzieje, nie ma w niej śladu konstrukcji, jest jedynie najłatwiejsza forma powieści — z biegiem dni płynące bajanie o naskórku świata”. Wyka zarzuca też jednostronność w charakterystyce życia wiejskiego, gdzie autor widzi najmniej cenne, „chamskie” cechy przy pełnej i aprobowanej jakoby świadomości chłopca co do jego niższości i podrzędności społecznej.

7. Niewyzyskane skarby Kolberga. — Karol Hławiczka w art. „Niewydane zbiory Oskara Kolberga” (Pion, nr. 164) domaga się wydania „olbrzymiej”, nieopublikowanej jeszcze spuścizny Kolberga. Wydrukowane materiały Kolberga, jego dzieło pt. „Lud” składa się z 23 tomów. Do tego dochodzą (później wydane): Mazowsze — 5 tomów, Pokucie—4 t., Chelmskie—2 t., Przemyskie—1 t., Wołyń—1 t., razem 36 tomów. Z ma-

teraiów niewydańc mogłoby powstać 12 do 15 tomów. Obejmują one m. in. II tom Kaliskiego, dalsze tomy Mazowsza, Prusy zachodnie, Kaszuby, Połaby, Łużyce, Ruś Czerwona i Podhale,

8. Listy Norwida. — Do lepszego poznania Norwida przyczyni się więcej, aniżeli studia o nim (często słabe jak np. ostro skrytykowana przez W. Borowego w nr. 174 „Przegl. Współcz.” praca Wł. Arcimowicza—„C. K. Norwid na tle swego konfliktu z krytyką”, Wilno 1935) wydany przez Stanisława Pigonia zbiór listów i pism nieznanych pt. „Słowo i litera w rozwoju dziejowym uważane. Garść listów z lat 1845 — 1883. Warszawa 1936, str. 166. Tomik zawiera jedenaście rozprawek i 56 listów m. in. do Zaleskich, Lenartowicza, Libelta, A. Czartoryskiego Mierosławskiego i J. I. Kraszewskiego.

9. O renesans Orzeszkowej. — Irena Krzywicka w art. „Młoda Orzeszkowa” (Wiad. Liter. nr. 685—6) omawia najwcześniejszą twórczość Orzeszkowej na tle jej życia. Dopomina się słusznie o zrewidowanie naszego stosunku do wielkiej pisarki, którą oddaliśmy młodzieży, jak gdyby nie zasługiwała na zainteresowanie starszych czytelników. „Niesłusznie. Jest to pisarka, posiadająca wszelkie dane, aby zasiąść w naszym panteonie klasycznym, ale jednocześnie żywa, aktualna, mogąca dać wiele radości każdemu, kto ją zechce przeczytać ponownie”. W pędzie za nowościami, oślepieni gwiazdami świeżych sław zapominamy o wartościowej lekturze przeszłości, „jak gdyby dobrej książki nie należało przeczytać co najmniej dwa razy i jak gdyby młodzieńcze czytanie mogło wyrobić istotny stosunek do autora. Inaczej jest na Zachodzie. Można tu dopomóc Krzywickiej konkretnym przykładem. Oto we Francji w rządzie Bluma ośmiu ministrów z szefem rządu na czele należy do zdeklarowanych wielbicieli Gustawa Flauberta, starszego nawet od Orzeszkowej.

10. „Quo vadis” — „poronionym arcydziełem” Stanisław Wędkiewicz omawia w „Przeglądzie Współcz.” (nr. 174) książkę Marii Kosko: „La fortune de Quo vadis de Sienkiewicz en France”. Warto z tego artykułu zacytować zdania: „Popularność Quo vadis w szerokich sferach czytelników—Francuzów nie pokrywa się z sądem o artystycznej wartości powieści”. „Sąd to surowy, w najlepszym razie kwalifikujący polski romans na równi z „Fabiolą” i „Ostatnimi dniami Pompei”, często jeszcze złośliwszy w doborze porównań, niekiedy zaś nienawistny i ośmieszający „Poronione arcydzieło”, o „pseudokatolickiej”, „mdłej” i „wulgarnej” tendencji”. Autor dodaje, że od r. 1900 po dzień dzisiejszy sąd ten nie zmienił się.

11. Nowa aktualność „Wesela”. — W artykule pod tym tytułem (Pion, nr. 161) Leon Pło-

szewski przypomina na marginesie radiowej audycji „Wesela” Wyspiańskiego aktualność tego utworu. >Oczekiwanie na jakieś „hasło”...—na pojawienie się kogoś...— „chycie broni, chycie broni!”... „muzyka usypiająca, leniwa”... — taniec na miejscu... — — Czy to rok 1900? Czy to rok 1936? Stosunek do ludu: chłop „od święta”... A dziś? Stosunek do przeszłości: postacie Wesela zmagają się z nią, marzą o jej potędze, łamią się pod jej brzemieniem. Czy my, po upływie lat, wypracowaliśmy już w sobie odpowiedź, czym jest dla nas tysiącletnia przeszłość? <.

12. Żeromski odbronzowany. — Nie zdążyła się jeszcze przyjąć legenda wielkości Żeromskiego, a już pojawiają się próby rewizjonistycznego stosunku do jego twórczości, w dziesięciolecie śmierci pisarza. W nr. 137 „Przeglądu Współcz.” sławista belgijski, Klaudiusz Backvis, drukuje „Myśli cudzoziemca o Żeromskim”. Jest to surowa krytyka dzieł autora „Przezióreczki”. Backvis zarzuca Żeromskiemu, że aczkolwiek twórczość jego ma charakter wybitnie społeczny, nie wypływa z określonej koncepcji społecznej Bohaterowie jego to ludzie żywo czujący i współczujący, ale niezdolni do wyjścia poza siebie. Ich działalność nie jest czynem, ale tylko nie pozbawionym egoizmu sentymentalizmem. W światopoglądzie Żeromskiego dopatruje się autor walki dwóch tendencji: chrześcijańskiej i panteistycznej i słusznie zauważa, że Żeromski był „chrześcijaninem”, któremu brak wiary. „Inny dualizm (zaobserwowany już przez M. Dąbrowską w art. „Zadadnienie tragiczności Ż.”, Wiad. Lit. nr. 16z r. 1936) o z jednej strony afirmacja, ukochanie życia, z drugiej surowa moralność, niemal ascetyzm. I walka tych tendencji. Nie podoba się Backvisowi apoteoza legionowych wysiłków pod napoleońskimi sztandarami i sentymentalny „Kult ułana”. Cała twórczość Żeromskiego jest tendencyjna. Nie byłoby to jeszcze złe, gdyby nie wpłynęło ujemnie na jej artyzm (mętna, przypadkowa konstrukcja powieści, troska tylko o głównego bohatera, „mętny, gadatliwy liryzm”). I w wyniku konkluzja: „Żeromski niedostatecznie pracował nad stroną artystyczną swych dzieł”. — Polską próbą rewizjonistycznej oceny twórczości Żeromskiego są artykuły W. Borowego w „Pionie” (nr. 160 — 163). Zaczyna je art. „Żeromski po latach” (nr. 160). Punktem wyjścia dla rozważań Borowego jest fakt, że twórczość Żeromskiego nie zdobyła cudzoziemskich czytelników. Jego utwory „nie wzbudziły wśród obcych szczególnie żywego zainteresowania”. „Znajomość jego pism na Zachodzie nie wyszła daleko poza sferę tych osób, które specjalnie interesują się rzeczami polskimi, a i wśród tych spotykamy się z wyznaniem, że „proza Żeromskiego na ich nie działa”. A skoro tak, grozi tej

twórczości w przyszłości brak uznania i zrozumienia również wśród swoich. Borowy wskazuje na takie braki powieści Żeromskiego, jak rozległe wkładki dydaktyczne, brak zgodności między ideowymi programami a linią charakteru i rolą powieściową bohaterów, zniekształcenie charakterów i paczenie logiki kompozycji przez hegemonię tendencji patriotycznych lub społecznych nad względami artystycznymi. Nie wyjaśnia sprawy tłumaczenia, jakie się zwykle za Żeromskim podaje, że to właśnie konieczność propagandy hasel narodowych i społecznych psuje wartość artystyczną jego utworów. Przecież najlepsze utwory Żeromskiego: *Szyfowe prace*, *Duma o hetmanie* i *Uciekła mi przepióreczka* (omówione szczegółowo w Nr. 161 — 163 „Pion”) — to zarazem „dzieła najbardziej obywatelskie, najbardziej społeczne”. Tragedia narodu, jego przejścia dziejowe muszą interesować i obcych. Dowodem „Konrad Wallenrod” utwór wybitnie „polski”, a przecież jeden z najwięcej tłumaczonych.

13. Nagrody literackie w r. 1936. — Nagrody literackie w r. 1936 uzyskali: państwowa — Kazimierz Wierzyński za całokształt działalności literackiej ze szczególnym uwzględnieniem dzieł ostatnich: „Lauru olimpijskiego”, który wywołał rozległy oddźwięk poza Polską i „Wolności tragicznej”, ujmującej problemy aktualne w doskonałą i szlachetną formę; nagrodę m. Warszawy — poeta i tłumacz (zwłaszcza petów francuskich) Roman Kołoniecki; m. Krakowa — Jan Wiktor za „Orkę na ugorze”, przedstawiającą wieś współczesną i rolę nauczyciela wiejskiego; m. Poznania — Arkady Fiedler, autor reportaży podróżniczych (Ryby śpiewają w Ukajali, Kanada pachnąca żywicą). Nagrodę Nobla w dziale literatury otrzymał dramaturg amerykański, Eugene O'Neill, autor m. in. granych w Warszawie sztuk: „Czarne ghetto” „Anna Christie”. Twórczość tego laureata charakteryzuje w „Przegl. Współcz.” (Nr. 176) Roman Dybowski.

14. Nowe książki. Z nieomówionych dotąd książek na uwagę zasługują przede wszystkim Jarosław Iwaszkiewicz „Młyn nad Utratą” (Geb. i W. W-wa 1936, str. 234) zawierający oprócz noweli tytułowej (drukowanej w „Gazecie Pol.”) opowiadanie pt. „Nauczyciel”. Wartości stylistyczne powieści T. Peipera „Ma lat 22” (Kraków 1936) podnosi w „Pionie” (Nr. 151) K. Irzykowski, zarzucając mu jednak „proste odpisywactwo życia”. Do reportażu podróżniczego raczej, niż powieści, należą książki Melchiora Wańkowicza „Na Stropach Smętku”, (W-wa Bibliot. Pol. 1936 str. 371) Jerzego Giżickiego — *Między morzem a pustynią*, (M-wa, Bibl. Poi. 1936, str. 119) oraz Tadeusza Meissnera „Dookoła świata na „Darze Pomorza” (W-wa 1936, Książnica-Atlas, str. 318). Wreszcie wspomnieć trzeba o dalszym ciągu Gojawiczyńskiej *Dziewcząt z Nowolipiek*, powieści pt. „Rajska jabłonia” (Rój, 1936) W dziale poezji czasy ostatnie przyniosły trzy kapitalne pozycje: Bolesława Leśmiana — *Na pół ciemisty* (W-wa, Mortkowicz 1936, str. 217), dawno oczekiwany zbiór wierszy, zawierający przeszło sto utworów, wynik szesnastoletniej cierpliwej pracy (ostatni zbiorek pt. „Łąka” wyszedł w r. 1920); Leopolda Staffa — *Barwa miodu* (W-wa, Mortkowicz 1936, str. 101) oraz Juliana Tuwima — *Treść gorejąca* [(W-wa, Mort-

kowicz 1936). Mniej urodzajna była niwa dramatu, gdzie tylko „Lato w Nohaut”, komedia w aktach Iwaszkiewicza oraz „Mrówki” Jasnorzewskiej zasługują na uwagę.

III. LITERATURA OBCA.

1. *Echa stulecia Pickwicka*. Jak widać z przedmowy do studium Romana Dybowskiego „Charles Dickens. Życie i twórczość” (Lwów 1936, Książnica-Atlas, str. 108) autorowi chodziło w niej przede wszystkim o uczczenie Dickensa w stulecie jego „Klubu Pickwicka”. Jest to pierwsza w Polsce monografia, obejmująca całokształt twórczości pisarza, który bardziej niż inni potrzebował popularyzacji i którego ze względu na cenne walory twórczości (humor) należy u nas popularyzować. Książkę uzupełniają: cenny rozdział „Dickens w Polsce” zawierający bibliografię przekładów i opracowań dzieł Dickensa, oraz rozdział pt. „Z bibliografii dickensowskiej”.

2. *Malreux*. Jan Dobraczyński w art. „Malreux i jego „czerwona” twórczość” (Prosto z mostu, Nr. 4 z r. 1936) stwierdza, że ocena Malraux jako komunisty jest „błędna” i „powierzchnowa”. Wziął on z komunizmu jego ideę społeczną a nie doktrynę. Poznawszy niedolę człowieka na Wschodzie, wypowiedział walkę krzywdzie i podłości. Motorem jego rewolucjonizmu jest „ból cierpiącego człowieka”. „O powszechne braterstwo ludu, oparte na miłości i współczuciu, o prawo każdej istoty do życia gotów jest walczyć, i to w nim jest prawdziwe i niesklamane”. Nie zawsze można ocenić pisarza według tendencji, którą głosi. „Mauriac uważa się za katolika, ale jego twórczość nie jest katolicka. Tak samo można powiedzieć o Malraux, że uważa się za komunistę, lecz nim nie jest. Jest szlachetnym bojownikiem, który walczy z podłością krzywdą i niewolą, mając na oku ideał wolności ducha ludzkiego i powszechne braterstwo...” O tę więź braterstwa szczególnie chodzi Malraux. Właśnie komunizm przeciwstawił — jego zdaniem — „chorobliwemu indywidualizmowi więź wspólnoty”.

3. *Śmierć Pirandella*. Zmarł znakomity pisarz włoski, szesnastoletni laureat nagrody Nobla, Luigi Pirandello. Twórczość jego omawia w nr. 172 „Przeglądu Współ.” Władysław Floryan. Pirandello pisał nowele i powieści (Cień Macieja Pascala), ale przede wszystkim był dramaturgiem. Najślawniejsze z jego dramatów to: *Sześć postaci scenicznych* w poszukiwaniu autora, *Henryk IV*, Tak jest, jak się wam wydaje. Tytuł ostatniej sztuki wskazuje zarazem na podstawowy element filozofii Pirandella: jak najdalej posunięty realizm.

4. *Proust po polsku*. Tadeusz Boy-Żeleński przełożył pierwszą część olbrzymiego dzieła M. Prousta W poszukiwaniu straconego czasu I. W stronę Swanna t. I, II, III. (W-wa, Rój 1937). Doskonały przekład tego dzieła, będącego szczytem powieści psychologicznej, ułatwia poznanie Prousta, którego lektura w oryginale nastęrcza szereg trudności, szczególnie jeśli chodzi o zawiłą składnię zdań Prousta.

5. *Tendencje teatru francuskiego* W Nr. z 7 sierpnia 1936 r. „Vendredi” Michel Lasalle stwierdza, że sztuki francuskie przez przeciąg dwóch pokoleń „sens swój czerpią z tego, co nazywamy życiem codziennym”. Tymczasem „publiczność chce bohaterów z innych czasów lub skądinąd (co wychodzi na jedno, twierdzi Racine), niekoniecznie nadludzi, ale tylko nie ludzi zbyt prawdziwych w anegdotycznym i przypadkowym sensie tego słowa” (Wiad. Liter. Nr. 42 z r. 1936).

M. Pęcherski.

Odpowiedzi Redakcji.

Gdzie można by znaleźć wskazówki dla opiekuna szkolnej drużyny harcerskiej?

Na pytanie to odpowiada treść części nie-urzędowej tego N-ru.

Grono ludzi oceniających wartość wychowania harcerskiego młodzieży chce założyć Kółko Przyjaciół Harcerstwa. Jak do tego przystąpić?

Koła Przyjaciół Harcerstwa powstają na podstawie § § 23 — 33 statutu Z. H. P. (drukowanego w tym N-rze Dz. Urz.) z inicjatywy własnej założycieli.

Czy drużyna harcerska w biednym śro-

dowisku wiejskim mogłaby być zwolniona od opłat organizacyjnych?

Od tego obowiązku nie może być w zasadzie zwolniona żadna drużyna. Komenda Chorągwi może jednak obniżyć wysokość tych opłat do istotnych możliwości płatniczych drużyny.

Czy mogą być orpanizowane koedukacyjne drużyny harcerskie i gromady zuchowe?

W strukturze organizacyjnej Z. H. P. istnieją równoległe, osobne dla harcerzy i harcererek organizacje. Mogą tylko istnieć koedukacyjne gromady zuchowe w ramach organizacji harcerzy lub harcererek, zwykle w zależności od płci i przynależności organizacyjnej wodza lub drużynowej.

K O M U N I K A T Y.

Konkurs w sprawie przyjęcia na studia w Państwowym Instytucie Nauczycielskim w Warszawie w roku szkolnym 1937/38.

Podaje się do wiadomości zainteresowanych, że punkt 7-my komunikatu ogłoszonego w poprzednim numerze Dziennika Urzędowego Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego str. 106 powinien mieć następujące brzmienie:

„7. Nauczyciele przyjęci do Instytutu mogą otrzymać na pierwszy rok studiów, t. j. na rok szkolny 1937/38, urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa z rozłożeniem na raty względnie za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych lub bezpłatny — na warunkach określonych w deklaracji.

Na drugi rok studiów—zależnie od wyników pracy w pierwszym roku studiów—udzielane będą w miarę możliwości urlopy płatne.

Składający podanie obowiązany jest wyraźnie podać, o jaki rodzaj urlopu prosi oraz zaznaczyć, czy będzie posiadał dostateczne środki finansowe na utrzymanie się w Warszawie, otrzymawszy na 1-szy rok studiów urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa na raty lub bez rat, względnie bezpłatny, gdyż na żadne subwencje liczyć nie można“.

Reszta pozostaje bez zmiany.

Komunikat w sprawie Państwowych Wyższych Kursów Nauczycielskich w roku szkolnym 1937/38.

W roku szkolnym 1937/38 czynne będą na Państwowych Wyższych Kursach Nauczycielskich następujące grupy: humanistyczne [j. polski historia] w Krakowie i Warszawie, geograficzno-przyrodnicza we Lwowie i Warszawie, matematyczno-przyrodnicza [matematyka, przyroda żywa i martwa] w Poznaniu i Warszawie; rysunków i zajęć praktycznych (dla mężczyzn) w Warszawie, oraz śpiewu i wychowania fizycznego [dla mężczyzn i kobiet] w Poznaniu.

Oprócz urlopów płatnych przewiduje się dla uczestników urlopy płatne za zwrotem ko-

szków zastępstwa na raty, względnie za zwrotem kosztów zastępstwa bez spłat ratalnych oraz bezpłatne.

Świadectwa zdrowia mogą wydawać prócz lekarzy powiatowych, także lekarze szkolni czynni przy szkołach państwowych. Lekarze szkolni jednak nie są obowiązani do bezpłatnego wydawania wspomnianych świadectw zdrowia. Do podań, oprócz załączników, wymienionych w Regulaminie W.K.N., należy dołączyć w miarę możliwości zaświadczenia z przesłuchanych kursów uzupełniających [wakacyjnych lub z lekcjami

w ciągu r. szk.] i dowody prac [lekcji próbnych, referatów], wykonanych na konferencjach rejonowych. Dowody te będą brane pod uwagę przy kwalifikowaniu podań.

Kandydaci, ubiegający się o urlop płatny za zwrotem kosztów zastępstwa na raty, winni zaznaczyć to wyraźnie w podaniu oraz dołączyć deklarację według następującego wzoru:

DEKLARACJA.

Prosząc o udzielenie mi rocznego urlopu płatnego za zwrotem kosztów zastępstwa, niniejszym upoważniam władze szkolne do potrącenia z moich poborów służbowych w okresie trzyletnim, licząc od dnia rozpoczęcia urlopu, o ile okres ten na moją prośbę nie zostanie skrócony, ogółem takiej sumy, jaka odpowiada 12 miesięcznemu uposażeniu służbowemu nauczyciela publicznej szkoły powszechnej grupy XI (jedenastej), a w r. szk. 19....., z tym, że w czasie trwania mego urlopu potrącona mi będzie najwyżej $\frac{1}{3}$ część powyższego uposażenia miesięcznego, pozostałość zaś rozłożona będzie na tyle rat miesięcznych, ile miesięcy zbywa do końca trzechlecia.

W..... dnia..... 19..... r.

.....
(imię i nazwisko)

stał..... nauczyciel.....
kierowni..... publicznej szkoły powszechnej w.....
w powiecie..... w Okręgu Szkolnym.....

Własnoręcznie podpisu p..... stałe..... nauczyciel.....
kierowni.....
publicznej szkoły powszechnej w..... niniejszym poświadczam.

Inspektor Szkolny

m. p.

.....
[podpis]

W..... dnia..... 19..... r.

Za wykonywanie wyżej wymienionych zobowiązań, przyjętych przez p.....

..... przyjmujemy solidarną odpowiedzialność.

.....
[Imię i nazwisko]

stał..... nauczyciel.....
kierow..... publicznej szkoły powszechnej w.....
w powiecie..... w Okręgu Szkolnym.....

.....
[Imię i nazwisko]

stał nauczyciel .....
 stał kierowni ..... publicznej szkoły powszechnej w .....
 w powiecie ..... Okręgu Szkolnym .....

W ..... dnia ..... 19 ..... r.

Własnoręczność podpisu p. .... stałe nauczyciel .....
 publicznej szkoły powszechnej w ..... i p. ....
 stałe nauczyciel .....
 stałe kierowni ..... publicznej szkoły powszechnej

w ..... posiadających prawa emerytalne, niniejszem poświadczam,
 Inspektor Szkolny

m. p

[podpis]

W ..... dnia ..... 19 ..... r.

Termin wnoszenia podań, upływa z dniem 1 kwietnia 1937 r.

Do wszystkich: Ratujmy pieśni i muzykę ludową!

Z apelem tym zwraca się do ogółu społeczeństwa „Centralne Archiwum Fonograficzne” (Warszawa 1, Krak. Przedmieście 32, tel. 668 — 55) Archiwum to, założone w lecie 1934 r. jako instytucja naukowa przy pomocy Funduszu Kultury Narodowej, ma na celu zbieranie, opracowanie i ściśle naukowe wydanie muzyki i pieśni ludowej w Polsce. Poraz pierwszy w odrodzonej Polsce stworzono placówkę naukową, której dążeniem jest ocalenie pieśni i muzyki ludowej w całości, t.j. nie tylko polskiej, ale też innych narodowości, mieszkających w granicach Rzeczypospolitej.

W dobie niesłychanego rozwoju cywilizacji i techniki, kiedy zdobycze techniczne docierają aż do najbardziej zapadłych zakątków kraju, folklor stoi przed zagładą: radio, służba wojskowa, pobyt w mieście, itd., itd., oto czynniki, które w szybkim tempie sprowadzają wpływ miejskie na wieś. Wieś nasza coraz rzadziej rozbrzmiewa nutą melodii i pieśni ludowej. Młodsza generacja przeważnie nie zna dawnych pieśni, starsza — zapomina; tańczy się tanga, foxtrotu itp.! Czas już przystąpić do ratowania tego, co jeszcze wogóle uratować można!

Ponieważ zadanie to jest wprost olbrzymie, a możliwości finansowe „Centralnego Archiwum Fonograficznego” są niesłychanie skromne — nie ma wystarczającego zespołu pracowników (liczba dotychczasowych współpracowników w Archiwum jest bardzo szczupła ze względu na pracę honorową), ani też odpowiednich fundu-

szów, aby móc wszędzie wysłać zbieraczy w teren celem nagrywania muzyki ludowej zapomocą fonografu, — „Centralne Archiwum Fonograficzne” zwraca się do całego społeczeństwa z gorącą prośbą o współpracę przy tym tak ważnym i palącym zadaniu.

Pomoc i współpraca mogą być różnorodne:

a) Istnieje wiele osób, posiadających pieśni ludowe, zbierane przez wiele lat. Ci mogliby udostępnić swe zbiory „Centralnemu Archiwum Fonograficznemu”: oddając swe zapiski na własność albo wypożyczając je Archiwum dla skopiowania, zastrzegając sobie prawa autorskie i ujawnienie nazwiska (koszty przesyłki zostaną zwrócone)

b) Ci, którzy by chcieli zbierać, otrzymują wskazówki, w jaki sposób mają do pracy tej przystąpić.

c) Są wreszcie jednostki, stowarzyszenia i instytucje, które mogłyby finansowo poprzeć akcję wspomnianego Archiwum.

Zaznacza się, że do Archiwum nadają się:

1. ludowe pieśni wszystkich narodowości, zamieszkujących Polskę (melodie z tekstem, albo teksty czy tylko melodie),

2. melodie ludowych tańców,

3. oraz wszystko, co dotyczy muzyki i pieśni ludowej, a więc chętnie będą przyjęte (drukowane) zbiory i poszczególne prace na ten temat.

Centralna Biblioteka Pedagogiczna

przy Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego
w Brześciu nad Bugiem, ulica Sadowa Nr. 14.

Konto P. K. O. Nr. 143.553.

Czynna w dni powszednie w godzinach 16 — 20.

**Największa biblioteka naukowa na Polesiu,
liczy ponad 9.000 tomów.**

Zamiejscowi czytelnicy wypożyczają książki pocztą na abonament indywidualny lub zbiorowy. Na abonament indywidualny wysła się jednorazowo 3 tomy, na zbiorowy do 10 tomów (zależnie od ilości korzystających), na przeciąg jednego miesiąca. Możliwe jest uzyskanie prolongaty o jeden miesiąc.

Koszt przesyłki książek do czytelników ponosi Biblioteka, przesyłkę zwrotną opłaca czytelnik przy nadawaniu.

OPŁATY: przy abonamencie indywidualnym 50 gr., przy zbiorowym — 1 złoty miesięcznie (zamiejscowi przekazem lub czekiem P. K. O.).

Katalogi do nabycia lub wypożyczenia w Bibliotece.

Adres Redakcji i Administracji: Brześć n/B.

Kuratorium Okręgu Szkolnego Brzeskiego.

Prenumerata roczna Dziennika Urzędowego 5 zł.

Cena pojedynczego numeru 50 groszy.

R e d a k c j a   r e k o p i s ó w   n i e   z w r a c a

Ogłoszenia na okładce: cała strona 160 zł. $\frac{1}{2}$ strony 80 zł. $\frac{1}{4}$ strony 40 złotych.

Ogłoszeń w tekście nie umieszczamy.

Konto P. K. O. Nr. 30.527.